

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо проведення
інформаційно-просвітницьких заходів
з протидії гендерно зумовленому насильству
в територіальних громадах

Методичні рекомендації щодо проведення інформаційно-просвітницьких заходів з протидії гендерно зумовленому насильству в територіальних громадах, 2024 р.

КОАЛІЦІЯ НУО
З ПРОТИДІЇ
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Ці Методичні рекомендації щодо проведення інформаційно-просвітницьких заходів з протидії гендерно зумовленому насильству в територіальних громадах (далі по тексту — Методичні рекомендації) розроблено під час реалізації громадською спілкою «Коаліція неурядових організацій з протидії торгівлі людьми» проекту «Знаю. Вмію. Практикую: посилення жіночих ініціатив у сфері запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству в територіальних громадах під час збройного конфлікту». Цей проєкт реалізується у партнерстві з Міжнародним комітетом порятунку (International Rescue Committee (IRC)) за підтримки Шведського агентства з питань міжнародної співпраці та розвитку (SIDA). Методичні рекомендації виражають виключно погляди громадської спілки «Коаліція неурядових організацій з протидії торгівлі людьми» і не є офіційною позицією Міжнародного комітету порятунку (IRC) та Шведського агентства з питань міжнародної співпраці та розвитку (SIDA).

Методичні рекомендації створено для використання представницями/ками суб'єктів взаємодії, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, громадськими активістками/тами під час організації та проведення інформаційно-просвітницьких заходів/ініціатив для підвищення рівня обізнаності населення щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

Інформаційні матеріали Методичних рекомендацій допоможуть краще зрозуміти такі проблеми, як «гендерно зумовлене насильство», «домашнє насильство», «насильство за ознакою статі». Вони сприятимуть виробленню механізму надання підтримки постраждалим особі і пошукам способів притягнення до відповідальності кривдника, а також покращать міжвідомчу взаємодію на місцевому рівні у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. Подані у Методичних рекомендаціях поради допоможуть місцевим органам влади організувати та провести різнопланові інформаційно-просвітницькі заходи/ініціативи у сфері запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству в Україні на території своїх громад.

Методичні рекомендації щодо проведення інформаційно-просвітницьких заходів з протидії гендерно зумовленому насильству в територіальних громадах упорядкували:

Віктор Вальчук — експерт Коаліції НУО з протидії торгівлі людьми; національний експерт/тренер по запобіганню та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству.

Олена Моргун — експертка Коаліції НУО з протидії торгівлі людьми; голова громадської організації «Промінь Дніпро».

Цю публікацію можна вільно використовувати у некомерційних цілях із зазначенням громадської спілки «Коаліція неурядових організацій з протидії торгівлі людьми» та Міжнародного комітету порятунку (International Rescue Committee (IRC)).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО	5
РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ЗОКРЕМА ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	7
РОЗДІЛ 3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА, ЗОКРЕМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	13
РОЗДІЛ 4. КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ ДОПОМОГИ ЛЮДЯМ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО.....	15
РОЗДІЛ 5. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СЕСІЙ НА ТЕМУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	17
РОЗДІЛ 6. ПРОВЕДЕННЯ КАМПАНІЙ, СПРЯМОВАНИХ НА ПРОТИДІЮ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	30
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ.....	37
ДОДАТОК 1. МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ (ГЗН).....	40
ДОДАТОК 2. КУДИ І ДО КОГО ПОСТРАЖДАЛА ОСОБА МОЖЕ ЗВЕРНУТИСЯ ПО ДОПОМОГУ	43
ДОДАТОК 3. ЗРАЗОК СПИСКУ РЕЄСТРАЦІЇ УЧАСНИЦЬ/УЧАСНИКІВ.....	45
ДОДАТОК 4. ЗРАЗКИ ВХІДНОЇ ТА ВИХІДНОЇ АНКЕТ.....	46
МІСЦЕ ДЛЯ НОТАТОК.....	47

ВСТУП

Україна досягла значного прогресу у вдосконаленні законодавчої бази щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству, в тому числі шляхом криміналізації домашнього насильства та віднесення інших злочинів за ознакою статі до стандартів, закріплених у Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, яка була ратифікована Україною та набрала чинності 01 листопада 2022 року.

Домашнє насильство як один з видів гендерно зумовленого насильства – це проблема, що стосується не тільки однієї людини, а всього суспільства в цілому. Домашнє насильство є однією з найпоширеніших проблем у світі: не існує країни, яка б викоренила це соціально-негативне явище повністю.

В Україні щороку правоохоронні органи фіксують понад 200 тисяч звернень за фактами домашнього насильства, з яких 80–85% надходить від жінок. За офіційними даними Національної поліції України, у 2021 році надійшло 326 000 звернень з приводу вчинення домашнього насильства, але в реальності ця цифра набагато більша. З початку повномасштабної російсько-української війни у 2022 році кількість звернень суттєво зменшилася, проте, це трапилося через окупацію частини території нашої країни. Так, у **2022** році до Національної поліції надійшло **244 381** звернень щодо вчинення домашнього насильства, а в **2023** році – **291 428**.

Новий Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» декларує нульову толерантність щодо домашнього насильства та його соціальну небезпеку і запроваджує дієву міжвідомчу взаємодію, спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству для забезпечення ефективного захисту осіб, постраждалих від домашнього насильства.

Беручи до уваги відносно нове законодавство про запобігання та протидію домашньому насильству, у якому розширено перелік суб'єктів взаємодії, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також запроваджено заходи щодо протидії домашньому насильству як інноваційний для України механізм захисту осіб, які постраждали від домашнього насильства, необхідно забезпечити систематичне проведення інформаційно-просвітницької та профілактичної діяльності, яка буде спрямована на підвищення рівня обізнаності людей щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінювання дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

РОЗДІЛ 1.

ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО

У наш час і серед дорослих, і серед дітей прийнято применшувати або навіть замовчувати проблему насильства. Особливо це стосується гендерно зумовленого насильства. На жаль, не всі правильно розуміють значення цього терміну. Саме тому в суспільстві часом поширюються різноманітні міфи, домисли щодо гендерно зумовленого насильства.

То ж давайте покращимо свою обізнаність та долучимось до розбудови нульової толерантності до насильства в наших громадах та в нашому суспільстві в цілому.

Що ж таке гендерно зумовлене насильство?

Гендерно зумовлене насильство (ГЗН) — це вияв дискримінації особи та грубе порушення прав та фундаментальних свобод людини. Воно означає будь-які небезпечні дії, які вчиняються проти волі людини і які базуються на соціально визначених гендерних відмінностях між жінками та чоловіками¹.

В Україні жінки потерпають від гендерно зумовленого насильства набагато частіше, ніж чоловіки. Через стереотипне ставлення в суспільстві до жінок і дівчат вони непропорційно більшою мірою страждають від ГЗН у порівнянні з чоловіками та хлопцями. Ситуація із вчиненням багатьох видів ГЗН щодо жінок і дівчат погіршується в умовах збройних конфліктів та стихійних лих. Так, наприклад, у постраждалих від військових дій регіонах України 80–90% тих, хто пережив насильство, складають жінки². Під час воєнного втручання зростають ризики вчинення сексуального насильства, домашнього насильства, насильства з боку інтимного партнера та інших форм насильства. Чоловіки та хлопці також піддаються ризику вчинення щодо них сексуального насильства в умовах збройного конфлікту.

Гендерно зумовлене насильство має різні форми:

- ♦ **сексуальне насильство:** будь-яка форма сексуального контакту без згоди, така як зґвалтування (у тому числі в шлюбі), сексуальна експлуатація, примус до проституції, торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації та/примусової проституції, сексуальні домагання, примусове оголення тощо;
- ♦ **фізичне насильство:** будь-який акт фізичного насильства, який не має сексуального характеру і призводить до болю, дискомфорту або травми (наприклад, з боку інтимного партнера в ситуації домашнього насильства тощо);
- ♦ **економічне насильство:** відмова або обмеження в ресурсах, можливостях або соціальних послугах (наприклад, в освіті, медичному обслуговуванні) тощо;
- ♦ **психологічне насильство:** словесні образи, погрози фізичним або сексуальним насильством, залякування, приниження, переслідування, обмеження волевиявлення особи, жести або повідомлення загрозливого характеру, погрози насильством третім особам, які є близькими для постраждалого/ої тощо.

¹ «Gender Equality, UN Coherence and You», UNICEF, UNFPA, UNDP, UN Women.

² Аналітичний звіт «Гендерно-зумовлене насильство у регіонах України, що постраждали від конфлікту», ФНООН, 2015.

Вчиняти гендерно зумовлене насильство може будь-яка особа: теперішній або колишній чоловік/дружина/партнер, член родини, колега по роботі, однокласники, друзі, невідома особа або люди, які діють від імені культурних, релігійних, державних чи іноземних структур. Часто гендерно зумовлене насильство скоює чоловік, якого жінка або дівчина знає, або з близького оточення. Це робить пошук підтримки складним, а часом і небезпечним.

Постраждати від гендерно зумовленого насильства може будь-яка жінка або дівчина з будь-якої соціальної групи. Проте існують категорії осіб, які є вразливими за певних обставин: вагітні, жінки з малолітніми дітьми, представниці національних чи етнічних меншин, біженки, жінки та дівчата в місцях несвободи, чоловіки та хлопці в місцях ув'язнення або конфліктів, жінки та дівчата з різною сексуальною орієнтацією чи гендерною ідентичністю, жінки та дівчата з інвалідністю, літні жінки.

В умовах збройних конфліктів більш вразливими до гендерно зумовленого насильства є жінки та дівчата, які перебувають у зонах збройних конфліктів; особи, які опинилися в умовах іноземної окупації; особи, які проживають у зоні активних бойових дій; жінки та дівчата з числа

ВПО, жінки та дівчата з інвалідністю, жінки похилого віку, жінки та чоловіки в умовах позбавлення волі (полону) тощо.

Нульова толерантність до насильства — це рішуче та суворе неприйняття. Вона включає в себе такі тези:

- ◆ ніщо не виправдовує насильство;
- ◆ винен той, хто вчиняє насильство;
- ◆ кривдник завжди повинен нести відповідальність за насильство;
- ◆ постраждала особа завжди потребує допомоги;
- ◆ ніхто не заслуговує на насильство;
- ◆ насильство це — завжди страждання, каліцтва, смерть.

РОЗДІЛ 2.

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ЗОКРЕМА ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Основним нормативним документом, у якому зібрано найбільш повний перелік заходів, спрямованих на захист осіб, постраждалих від гендерно зумовленого насильства, а також надання їм відповідних послуг, на сьогодні є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)³.

У національному законодавстві України не визначено термін **«гендерно зумовлене насильство»**, натомість використано термін **«насильство за ознакою статі»**: «Насильство за ознакою статі — діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій, у публічному або приватному житті» (стаття 1 ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»)⁴.

Насильство за ознакою статі є порушенням прав людини, бо порушує статтю 1 Загальної декларації прав людини, яка визначає, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах.

Прояви насильства відрізняються частотою, ступенем тяжкості, метою і наслідками, а також набувають різних форм і проявів, у тому числі переслідування, убивство жінок, торгівлю людьми, сексуальне насильство, сексуальні домагання, шкідливі традиційні звичаї, як-от: примусовий шлюб і шлюби дітей, примусові аборти й стерилізацію, а також «злочини в ім'я так званої честі»⁵.

Відповідно до національної та міжнародної статистики, одним з найпоширенішим різновидом гендерно зумовленого насильства є домашнє насильство.

Багато людей вважають, що домашнє насильство — це лише про побиття, про тілесні ушкодження. Насправді домашнє насильство включає в себе чотири форми (*фізичне, психологічне, сексуальне та економічне*) та десятки проявів цих форм, і спільним у цих формах та проявах є прагнення влади та контролю над партнером/кою або родичем/кою.

Від домашнього насильства страждає не лише дружина чи чоловік — постраждати може будь-хто з людей, які перебувають між собою у сімейних чи близьких відносинах (діти, члени сім'ї похилого віку, інші родичі тощо).

³ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

⁵ Дубан Е. Радачі І. Навчальний посібник для суддів та прокурорів щодо забезпечення доступу жінок до правосуддя, Рада Європи/Європейський союз, 2017: <https://rm.coe.int/tm-general-part-women-s-access-to-justice-ukr-web/16808e9a3d>

Що таке домашнє насильство?

Домашнє насильство включає в себе десятки проявів насильницької поведінки. Але у всіх цих проявів є спільні ознаки: відсутність поваги до партнера/-ки (постраждалої особи), прагнення влади та контролю над ним або нею, керування його або її рішеннями та діями.

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», **домашнє насильство** — «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь»⁶.

У Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» було визначено та чітко деталізовано чотири форми насильства: фізичне, психологічне, сексуальне, економічне.

Фізичне насильство — форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру (стаття 1 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Окрім нанесення шкоди здоров'ю або життю безпосередньо постраждалої особи, фізичне насильство може носити й непрямий характер, наприклад, у вигляді відмови у наданні медичної допомоги, позбавлення сну, примусу постраждалої особи до вживання наркотиків або алкоголю, або спричинення ушкоджень іншим особам, наприклад, дітям або іншим членам родини, щоб завдати постраждалій особі страждання.

Важливо пам'ятати, що фізичні покарання дитини батьками забороняє не лише ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а й Сімейний кодекс України (стаття 150 Сімейного кодексу)⁷.

Наслідками фізичного насильства є: порушення фізичного або психічного здоров'я, нанесення шкоди честі та гідності постраждалого члена сім'ї, смерть постраждалої особи.

Психологічне насильство — форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи (стаття 1 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Психологічне насильство включає в себе словесні образи, погрози (фізичною розправою, викрадення дитини тощо), ізоляцію постраждалої особи від спілкування з іншими людьми (в тому числі з рідними), публічне приниження, безкомпромісну критику, систематичне знецінення постраждалої особи, що призводить до її емоційної невпевненості, закомплексованості, нездатності захистити себе, до порушення психічного та душевного благополуччя постраждалої особи. Проявом психологічного насильства також є: знущання або погроза фізичною розправою третіх осіб або живих істот, дорогих для постраждалої особи. Поширеним проявом психологічного насильства є переслідування постраждалої особи, яке найчастіше здійснюється колишніми чи нинішніми партнерами.

Загалом, психологічне насильство супроводжує всі інші форми насильства, адже через нього страждає психічний стан особи, але воно може бути вчинене і як окрема, самостійна форма домашнього насильства за відсутності інших.

⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Сексуальне насильство — форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди, або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності (стаття 1 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Щодо проявів сексуального насильства, то вони вже вказані у самому визначенні «сексуальне насильство». Також міжнародні організації, які працюють у сфері охорони здоров'я, до форм (проявів) сексуального насильства відносять: зґвалтування і спробу зґвалтування; небажані сексуальні дотики або примушування торкатися до іншої людини; підглядання або фотографування людини в інтимній ситуації без її згоди; сексуальні домагання і сексуальне переслідування; експліцитізм, примусова демонстрація людині порнографії; будь-які інші сексуальні дії з людиною, яка не дає на них згоди або не в змозі відмовити ґвалтівнику чи чинити йому опір⁸.

Наслідками сексуального насильства є порушення фізичного або психічного здоров'я постраждалого члена сім'ї.

Економічне насильство — форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися й інші правопорушення економічного характеру (стаття 1 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Проявом цієї форми домашнього насильства є контроль над доступом постраждалої особи до економічних (фінансових) ресурсів, що знижує її здатність забезпечувати себе та призводить до матеріальної (і не лише матеріальної) залежності від кривдника. Економічне насильство також може включати не лише пряму заборону працювати, але може виявлятися і в перешкоджанні спробам займати більш високу посаду, у постійних, свідомих порушеннях робочого/навчального графіка постраждалої особи через часті телефонні дзвінки, несподівані візити кривдника на місце роботи/навчання й інші прояви переслідування; повну заборону отримання освіти постраждалою особою; повне або часткове витрачання грошей або заощаджень постраждалої особи, щоб обмежити наявні у неї ресурси; примушування до жебрацтва; трудова експлуатація; перешкоджання у користуванні постраждалою особою як своїми особистими документами (паспорт, свідоцтво про народження, диплом тощо) так і спільними документами (свідоцтво про шлюб, свідоцтво про народження дітей, документи на квартиру/будинок тощо).

Часто економічне насильство передуює проявам інших форм домашнього насильства, оскільки кривдник розширює економічні обмеження щодо іншої особи на всі сфери життя.

Особи, на яких поширюється дія законодавства по запобіганню та протидії домашньому насильству.

Згідно з чинним законодавством України, фізичне, психологічне, економічне, сексуальне насильство вважається домашнім, якщо воно вчиняється між такими особами (стаття 3 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»):

- ◆ подружжя;
- ◆ колишнє подружжя;
- ◆ наречені;
- ◆ мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя);
- ◆ особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти;
- ◆ особи, які мають спільну дитину (дітей);

⁸ Injury Center: Violence Prevention. U.S. Centers for Disease Control and Prevention. URL: <https://www.cdc.gov/sexual-violence/about/index.html>

- ♦ батьки (мати, батько) і дитина (діти);
- ♦ вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка);
- ♦ дід (баба) та онук (онука);
- ♦ прадід (прабаба) та правнук (правнучка);
- ♦ рідні брати і сестри;
- ♦ інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука);
- ♦ діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими;
- ♦ опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя;
- ♦ інші родичі та інші особи, за обов'язкової наявності трьох умов: які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права й обов'язки та спільно проживають.

Хто є постраждалою особою та хто є кривдником?

Особа, яка постраждала від домашнього насильства, — це особа, яка зазнала домашнього насильства у будь-якій формі.

Кривдник — особа, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі.

Постраждала дитина та дитина-кривдник — це хто?

Згідно Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»⁹, **дитина, яка постраждала від домашнього насильства** (далі — постраждала дитина) — це особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства.

Подане тут визначення «постраждала дитина» передбачає дві ситуації, у яких дитина визнається постраждалою:

1. Дитина безпосередньо зазнає домашнього насильства у будь-якій його формі.
2. Дитина присутня в приміщенні квартири/будинку, де вчиняється домашнє насильство.

Оскільки чинним законодавством розширено перелік підстав, коли дитина вважається постраждалою від домашнього насильства, то відповідно кількість постраждалих дітей переважає кількість постраждалих дорослих.

Хочемо звернути вашу увагу, що з **19 грудня 2024 року набирає чинності нова редакція Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП)**. Згідно із внесеними змінами (стаття 269 «Потерпілий» КУпАП), якщо адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 (домашнє насильство) або 173-6 (насильство за ознакою статі) цього Кодексу, **було вчинено у присутності малолітньої чи неповнолітньої особи, така особа також визнається потерпілою**, незалежно від того, чи було їй заподіяно шкоду таким правопорушенням, і на неї поширюються права потерпілого, крім права на відшкодування майнової шкоди¹⁰.

Щодо дитини-кривдника, то відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», **дитина-кривдник** — особа, яка не досягла 18 років та вчинила домашнє насильство у будь-якій формі.

Тобто дитина може вчинити фізичне, психологічне, сексуальне, економічне домашнє насильство як щодо дорослих осіб (матір, батько, обох батьків одночасно, бабуся, дідусь, інші дорослі члени родини), так і щодо інших дітей (брат, сестра).

Пам'ятаймо, що дитина-кривдник теж несе відповідальність за вчинення домашнього насильства!

⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

¹⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

З 16 років за вчинення домашнього насильства дитина несе адміністративну або кримінальну відповідальність. За вчинення тяжких, особливо тяжких злочинів, які пов'язані з домашнім насильством, кримінальна відповідальність настає з 14 років.

Як протидіяти домашньому насильству?

У Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», в п'ятому розділі (стаття 24), передбачені **спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству**.

До них належать:

- ♦ терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- ♦ обмежувальний припис стосовно кривдника;
- ♦ взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- ♦ направлення кривдника на проходження програми для кривдників.
- ♦ Розглянемо ці спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству трохи детальніше.

Терміновий заборонний припис виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення (стаття 25 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Терміновий заборонний припис може містити **такі заходи**:

- 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- 2) заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- 3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Терміновий заборонний припис виноситься **за заявою постраждалої особи**, а також **за власною ініціативою** працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України **за результатами оцінки ризиків**.

Терміновий заборонний припис виноситься **строком до 10 діб**.

Важливо знати, що дитині-кривднику теж можна винести терміновий заборонний припис.

Проте в законі вказано певні застереження, а саме: дитину-кривдника НЕ МОЖНА зобов'язувати залишити місце проживання та заборонити перебувати в місці свого проживання. Тобто до дитини-кривдника поліцейські можуть застосувати лише один захід: заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

За порушення термінового заборонного припису настає адміністративна відповідальність.

Обмежувальний припис видається кривднику судом (стаття 26 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Обмежувальним приписом визначаються один чи декілька таких **заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків**:

- 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;
- 2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;
- 3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною;
- 4) заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;

- 5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;
- 6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника мають право:

- 1) постраждала особа або її представник;
- 2) у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини — батьки або інші законні представники дитини, родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування.

Це означає, що якщо дитина постраждала від домашнього насильства від своїх батьків і при цьому немає родичів, які могли б звернутися від її імені до суду, в такому випадку від імені дитини **заява до суду подається лише органом опіки та піклування** (не поліцією, не департаментом соцзахисту населення, не управлінням соціальних служб тощо).

- 3) у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи — **опікуном, органом опіки та піклування**.

Обмежувальний припис видається **на строк від одного до шести місяців**.

Законодавством передбачено, що дитині-кривднику теж можна винести обмежувальний припис. Проте в законі так само вказано певні застереження, а саме: обмежувальний припис НЕ МОЖЕ містити заходів, що обмежують право проживання чи перебування дитини-кривдника у місці свого постійного проживання (перебування).

Важливо пам'ятати, що суд розглядає справу не пізніше ніж за 72 години з моменту надходження заяви. Судові витрати, пов'язані з розглядом справи про видачу обмежувального припису, відносяться на рахунок держави (не потрібно робити жодних судових платежів).

За порушення обмежувального припису настає кримінальна відповідальність (стаття 390-1 Кримінального кодексу України).

Взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи проводиться уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, забезпечення контролю за дотриманням кривдником тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку з учиненням домашнього насильства (стаття 27 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Кривдника може бути направлено судом на проходження **програми для кривдників** або кривдник може добровільно пройти таку програму (стаття 28 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»). Програма для кривдників **триває від трьох місяців до одного року**.

Виконання програм для кривдників стосовно дітей-кривдників здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей.

З метою запобігання повторному вчиненню домашнього насильства та забезпечення виконання програми для кривдника дитину-кривдника може бути тимчасово влаштовано до родичів, у сім'ю патронатного вихователя або до установ для дітей незалежно від форми їх власності та підпорядкування, у яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

За непроходження програми для кривдника настає кримінальна відповідальність (стаття 390-1 Кримінального кодексу України).

Притягнення кривдника до відповідальності за непроходження програми для кривдників не звільняє його від обов'язку пройти таку програму.

РОЗДІЛ 3.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА, ЗОКРЕМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Відповідно до чинного законодавства України, особи, які вчинили домашнє насильство, несуть **кримінальну, адміністративну чи цивільно-правову відповідальність**.

Так, адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства передбачена **статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП)**¹¹.

Відповідно до санкції вказаної статті, вчинення домашнього насильства або насильства за ознакою статі, тобто застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо, тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (170–340 грн.) або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до десяти діб.

У свою чергу, повторне вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі особою, яку протягом року вже було піддано адміністративному стягненню за вчинення таких дій, тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (340–680 грн.) або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Нагадуємо, що з **19 грудня 2024 року набирає чинності нова редакція Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) і відповідно будуть діяти інші статті КУпАП**: стаття **173-2** КУпАП (Вчинення домашнього насильства), стаття **173-6** КУпАП (Вчинення насильства за ознакою статі), стаття **173-7** КУпАП (Сексуальне домагання)¹².

Кримінальна відповідальність, залежно від обставин, настає за різними статтями Кримінального кодексу України (КК України).

Наведемо **перелік статей КК України, які безпосередньо підпадають під ГЗН**: стаття 121 (Умисне тяжке тілесне ушкодження), стаття 126-1 (Домашнє насильство), стаття 134 (Незаконне проведення абортів або стерилізації), стаття 149 (Торгівля людьми), стаття 151-2 (Примушування до шлюбу), стаття 152 (Зґвалтування), стаття 153 (Сексуальне насильство), стаття 154 (Примушування до вступу в статевий зв'язок), стаття 155 (Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку), стаття 156 (Розбещення неповнолітніх), стаття 156-1 (Домагання дитини для сексуальних цілей), стаття 438 (Порушення законів та звичаїв війни) тощо.

Розглядаючи проблему вчинення домашнього насильства, слід звернути увагу, що з 11 січня 2019 року набрали чинності зміни до Кримінального кодексу України, і однією з

¹¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

¹² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#Text>

таких змін стало введення кримінальної відповідальності за **вчинення суто домашнього насильства** за статтею 126-1 «Домашнє насильство»¹³.

Ця стаття передбачає кримінальну відповідальність за умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного домашнього насильства. Такі дії караються громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років.

Крім встановлення прямої відповідальності за домашнє насильство (стаття 126-1 КК України), **підвищилась відповідальність за будь-який злочин**, якщо його вчинено: на ґрунті статевої приналежності; щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад чи має вади розумового розвитку; щодо дитини або у присутності дитини; щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах.

Важливо пам'ятати, що **за непроходження програми для кривдників або за порушення обмежувального припису, виданого кривднику судом**, передбачена кримінальна відповідальність за статтею 390-1 «Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників» Кримінального кодексу України.

Поряд з притягненням до адміністративної чи кримінальної відповідальності, до особи, яка вчинила правопорушення, пов'язане з ГЗН, можливе застосування також заходів цивільно-правової відповідальності, які полягають у необхідності **відшкодування потерпілому завданої моральної та матеріальної шкоди**.

Особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право на відшкодування такої шкоди (стаття 128 Кримінального процесуального кодексу України¹⁴ статті 1166, 1167, 1177 Цивільного кодексу України.¹⁵ Нормативно не встановлено мінімальний і максимальний розміри відшкодування моральної шкоди та методику його визначення.

¹³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

¹⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

¹⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

РОЗДІЛ 4.

КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ ДОПОМОГИ ЛЮДЯМ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО

Кожен, хто взаємодіє з постраждалими від гендерного насильства та надає їм допомогу при виконанні своєї роботи, незалежно від їхньої ролі, повинен інформувати про свої дії та рішення на основі чотирьох основних керівних принципів:

- 1) Безпека:** безпека осіб, які пережили насильство, та інших осіб, таких як їх діти, члени сім'ї та ті, хто надавав їм допомогу, має бути головним пріоритетом для всіх учасників. Люди, які повідомляють про випадки гендерного насильства або жорстокого поводження, часто піддаються високому ризику подальшого насильства з боку самих винуватців або інших осіб.
- 2) Конфіденційність:** конфіденційність відображає віру в те, що люди мають право вибирати, кому розповідати свою історію. Збереження конфіденційності означає нерозголошення будь-якої інформації жодній із сторін без усвідомленої згоди відповідної особи. Конфіденційність сприяє безпеці, довірі та розширенню можливостей.
- 3) Повага:** особа, яка пережила насильство, є головною дійовою особою, і роль людей, що їй допомагають, полягає в тому, щоб сприяти її одужанню та надати їй ресурси для вирішення її проблем і задоволення її потреб. Усі вжиті дії повинні керуватися повагою до вибору, бажань, прав і гідності особи.
- 4) Недискримінація:** особи, які пережили насильство, повинні отримувати справедливе та збалансоване ставлення незалежно від віку, статі, раси, релігії, національності, етнічної належності, сексуальної орієнтації чи будь-яких інших ознак.

Ці чотири принципи лежать **в основі підходу, пріоритетно зосередженого на правах, потребах і бажаннях постраждалих від насильства**. Він спрямований на створення сприятливого середовища, в якому поважають права осіб, які пережили гендерне насильство, гарантується їхня безпека, а до особи, яка пережила насильство, ставляться з гідністю та повагою. Інституційні, гуманітарні та професійні суб'єкти повинні керуватися підходом, заснованим на центральній ролі особи, яка пережила гендерне насильство, незалежно від їх ролі у взаємодії з цією особою. Це сприяє одужанню людини та зміцненню її здатності визначати та висловлювати свої потреби та бажання, а також приймати рішення щодо втручання, яке на неї впливає.

Підхід, орієнтований на постраждалих, визнає, що кожна постраждала особа:

- ♦ заслуговує на те, щоб їй вірили і ставилися до неї з повагою, добротою та співчуттям;
- ♦ є унікальною та має різні сильні сторони, ресурси та механізми подолання проблем;
- ♦ по-різному реагує на ГЗН і в результаті матиме різні потреби;
- ♦ має право вирішувати, хто повинен знати про те, що з нею трапилося і що трапиться далі.

Організація Об'єднаних Націй пропагує **шість фундаментальних принципів**, що стосуються захисту від сексуального насильства та сексуальної експлуатації:

1. Сексуальна експлуатація та насильство з боку гуманітарних працівників є актами грубого проступку, а тому вони є підставою для звільнення з роботи.

2. Сексуальні акти з неповнолітніми особами віком до вісімнадцяти років заборонені незалежно від віку повноліття або віку згоди, визначеного в конкретному національному контексті. Помилкова оцінка віку неповнолітнього не виправдовує цих дій.
3. Забороняється обмін грошей, роботи, товарів чи послуг на секс, включаючи сексуальні послуги або інші форми принизливої, деградуючої або експлуататорської поведінки. Це включає в себе обмін на допомогу, яка і так повинна надаватись бенефіціарам.
4. Сексуальні стосунки між фахівцями гуманітарної допомоги та бенефіціарами категорично не рекомендується, оскільки вони засновані на нерівній динаміці влади. Такі відносини підривають довіру та чесність роботи з надання гуманітарної допомоги.
5. Якщо гуманітарний фахівець має занепокоєння чи підозри щодо сексуального насильства чи сексуальної експлуатації з боку колеги (будь то в тому самому агентстві, чи в іншому), він повинен повідомити про ці проблеми через механізми звітності, встановлені агентством.
6. Очікується, що гуманітарні фахівці створюватимуть та підтримуватимуть середовище, яке запобігає сексуальній експлуатації та насильству та сприяє виконанню їхнього кодексу поведінки.

РОЗДІЛ 5.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СЕСІЙ НА ТЕМУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Україна переживає один із найскладніших періодів у своїй історії через війну з росією, яка триває з 2014 року, та широкомасштабне вторгнення у 2022 році. Це значно підвищило ризики різноманітних форм насильства щодо жінок, особливо тих, хто перебуває в зоні бойових дій, або тих, хто був переміщеним. Економічна нестабільність посилює їхню вразливість до домашнього насильства, а обмежений доступ до необхідних послуг і підтримки ускладнює ситуацію. Крім того, війна призвела до перевизначення гендерних ролей і продемонструвала необхідність адаптації суспільства до нових реалій.

У лютому-травні 2024 року World Vision та ГО «Дівчата» спільно провели загальнонаціональне дослідження розуміння та поширеності різних форм ГЗН та ефективності протидії їх проявам. Учасники фокус-групових інтерв'ю чітко пов'язують ГЗН із такими фізичними діями, як удари та побиття, через загальноприйняте сприйняття цього в суспільстві та особистий досвід. Зросла увага до гендерно зумовленого психологічного насильства, яке зараз більше обговорюється на міжособистісному рівні та в ЗМІ. Це пояснюється важким психологічним станом людей на третьому році війни та більшою обізнаністю з цією проблемою.

Дослідження впливу ГЗН показали, що більшість учасників не мають достатньої інформації про проблему. Третина респондентів (36%) не знають про заходи із запобігання ГЗН у своїх громадах, тоді як 24% сказали, що в їхніх громадах у цьому напрямку нічого не зроблено. Підлітки мають кращий доступ до інформації через шкільні уроки та інші освітні заходи. Жінки, особливо ті, які зазнали ГЗН, більш активні в осмисленні та обговоренні теми зі своїми дітьми. Однак навіть у таких дискусіях увага зазвичай зосереджується на базових концепціях і правилах безпеки, а не на глибшому розумінні гендерних ролей і прав.

Гендерно зумовлене насильство в Україні в умовах війни: Звіт про оцінку – Звіт за результатами соціологічного дослідження (лютий – квітень 2024 року) <https://reliefweb.int/report/ukraine/gender-based-violence-ukraine-amid-war-assessment-report-report-results-sociological-research-february-april-2024-enuk>.

Статистика показує, що ситуація з гендерно зумовленим насильством в Україні залишається тривожною, а війна лише загострює цю проблему. Стереотипні гендерні норми підкріплюють насильство щодо жінок та домашнє насильство. Багато людей не можуть розпізнати ознаки насильства, не знають, куди звертатися по допомогу та як діяти у разі порушення їхніх особистих кордонів. Підвищення обізнаності є першим кроком до зниження рівня насильства. Одним з методів підвищення обізнаності населення з тематики запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству є проведення інформаційно-просвітницьких заходів. Важливо, щоб ці заходи спрямовувалися не лише

на підвищення обізнаності, але й на зміну цінностей, установок і поведінки, що лежать в основі насильства стосовно жінок.

Ми пропонуємо **методику проведення інформаційних сесій** на тему запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству в громадах: приклад плану проведення, приклади вправ, інформаційні матеріали та посилання на законодавчі акти та відеоматеріали. Ці матеріали стануть у пригоді громадським активістам/активістам, представникам суб'єктів взаємодії, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі під час проведення інформаційно-просвітницьких заходів.

Учасниці/учасники інформаційних сесій:

Група учасниць/ків інформаційної сесії не повинна бути ані надто великою, ані надто малою. Оптимальна кількість учасниць/ків – 15 осіб.

Організатори мають намагатися забезпечити рівноцінний доступ жінок і чоловіків до участі в інформаційних сесіях. При проведенні заходів треба усунути перешкоди, що можуть обмежувати доступ жінок та чоловіків різного віку, в тому числі людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, представниць/представників етнічних груп до участі в заходах. Важливо використовувати різні канали комунікації для забезпечення рівного доступу всіх категорій учасниць/учасників до інформації.

Адаптація заходів для різних цільових груп населення передбачає врахування специфічних потреб кожної групи, щоб забезпечити їм доступ до інформаційних сесій. Вразливі групи потребують *окремого підходу* для максимального залучення їх до заходів. Так, для внутрішньо переміщених осіб інформаційні сесії бажано проводити безпосередньо в місцях їх компактного проживання або поруч з ними. Для учасниць/учасників, які живуть далеко від місця проведення заходів, важливо забезпечити транспортну логістику, а для людей з інвалідністю – фізичну доступність місця проведення (пандуси, ліфти, спеціальні місця). Для людей з вадами слуху варто запросити сурдоперекладачів. А для тих, хто не може бути присутнім фізично, можна організувати дистанційну участь через онлайн-трансляції або запис інформаційних сесій.

Важливо адаптувати інформаційні матеріали для різних категорій населення, представивши їх у доступних форматах: наприклад, шрифт Брайля, збільшені шрифти, аудіоматеріали. Для етнічних меншин треба забезпечити переклад матеріалів на мови, які розуміють представники цих груп.

Важливо залучати лідерів громади або культурних посередників, які допоможуть адаптувати інформацію до їхнього культурного контексту, використовувати чутливі підходи та уникати стереотипів, що можуть викликати недовіру або відторгнення. З метою адаптації запропонованих матеріалів до потреб місцевого контингенту, різних цільових груп в громаді необхідно залучати до підготовки інформаційних заходів мешканок/ців громади.

Важливо приділити особливу увагу питанню безпеки для учасниць заходів – жінок та дівчат у конфліктних зонах або із зони бойових дій, тобто визначити безпечне місце і час проведення заходів. Також цим категоріям учасниць треба надати додаткову підтримку під час проведення інформаційних сесій та додаткові психологічні консультації.

Важливо заохочувати жінок, дівчат, чоловіків та хлопців до активної участі у інформаційно-просвітницьких заходах. Чоловіки та хлопці відіграють важливу роль у викоріненні гендерної нерівності та насильства стосовно жінок, а їхня участь у розбудові рівноправного суспільства приносить значну користь жінкам, чоловікам, дівчатам, хлопцям та суспільству в цілому.

Насильство щодо жінок є проявом патріархальних норм та нерівних владних відносин між жінками й чоловіками та впливає на суспільство в цілому. Безкарність винних у насильстві над жінками та дівчатами й досі залишається однією з головних проблем, які необхідно вирішити, оскільки суспільство часто виправдовує насильство з боку чоловіків, особливо у сім'ї. Чоловіки та хлопці також уразливі до насильства та жорстокого поводження з боку інших чоловіків, у тому числі насильства, пов'язаного з війною.

Яскравим прикладом участі чоловіків та хлопців у сфері запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству є рух «Біла Стрічка», який став найбільшою у світі ініціативою чоловіків проти всіх форм насильства щодо жінок і дітей. Цей рух було започатковано чоловіками Канади у 1991 році. Представництва White Ribbon Campaign існують у понад 90 країнах світу. Біла Стрічка символізує особисту присягу ніколи не вчиняти, не замовчувати та не виправдовувати насильства щодо жінок.

Приміщення:

Заходи мають бути організовані в доступному та безпечному місці, у зручний час для учасниць/учасників. Важливо, щоб приміщення мало укриття або укриття було розташоване неподалік від приміщення. Кімната, в якій проводиться захід, має бути вентильованою, комфортною і належного розміру.

Бажано, щоб всі учасниці/ки та ведуча сиділи на стільцях, розставлених по колу. Так вони бачитимуть одне одного, що створить передумови для відкритого спілкування.

Засоби:

У сьогоднішніх умовах для проведення ефективних заходів бажано мати можливість використовувати ноутбук/проектор, які дозволяють супроводжувати повідомлення ведучої/ого мультимедійними презентаціями, проглядати слайди чи навчальні фільми.

Ведуча/ий може використовувати також великі аркуші паперу, різнокольорові маркери, скотч, кольорові паперові стікери. Крім цього, необхідна дошка або фліпчарт для розміщення великих аркушів паперу (формату A1). На фліпчарті ведуча/ий може записувати інформацію, ідеї та думки, відповіді, питання, визначення, а також малювати схеми.

Час:

Під час планування інформаційної сесії та її проведення ведуча/ий має завжди враховувати фактор часу. Надзвичайно важливо дотримуватися запланованого графіку. Інформаційна сесія може тривати півтори-дві години. У разі, якщо виникла необхідність затримати групу понад запланований час, ведуча/ий має спочатку повідомити учасників про те, що час зустрічі сплив. Лише отримавши їх згоду, можна залишитися для завершення обговорення. Під час перерви учасникам варто запропонувати чай, каву або воду, печиво (якщо дозволяє бюджет). Перерва на каву чи чай має тривати приблизно 15-20 хвилин. Або ж пригостання можна організувати після завершення інформаційної сесії.

Вступна частина:

Кожна інформаційна сесія починається зі вступної частини. Вона передбачає представлення ведучої/ого, надання стислої інформації про діяльність організації, про тему і програму проекту, в рамках якого проводиться захід. Далі відбувається знайомство з учасниками заходу і оголошення правил спілкування.

Після привітання і представлення ведуча/ий має подякувати всім присутнім за їх бажання взяти участь у тренінгу, а також висловити подяку донорам, завдяки яким стали можливими такі зустрічі.

Список реєстрації учасниць/ків заповнюється з метою формування статистичної інформації та моніторингу заходів. Зазвичай він містить прізвища, імена та номери телефонів, що є персональними даними. Згідно із Законом України «Про захист персональних даних», їх обробка здійснюється за згодою кожного із суб'єктів, тому важливо її отримати. У списку реєстрації учасників/ць заходу потрібно вказати мету збирання персональних даних, а також написати про зобов'язання організаторів не передавати ці дані третім сторонам.

Письмова згода учасників необхідна і тоді, коли під час інформаційної сесії планується робити фото. Графу щодо дозволу/відсутності дозволу на фотографування можна додати до списку реєстрації.

Якщо дозволяє час, може бути проведене коротке вхідне та вихідне анкетування учасниць/ків. За допомогою вхідних анкет можна визначити початковий рівень їх знань, а також ставлення до проблеми, що буде винесена на обговорення. Це дасть змогу в кінці заходу порівняти результати вхідного та вихідного опитування і таким чином оцінити прогрес цих показників у ході проведення заняття. Опитування «до» і «після», як правило, здійснюють анонімно, їх результати опрацьовуються загалом для групи, і вони є індикатором ефективності навчання, адже показують, яка інформація засвоєна краще/гірше та чи відбулася бажана зміна ставлення.

Зразки списку реєстрації та анкет подано в Додатках 3 та 4.

Проведення інформаційної сесії:

Поради ведучій/ому.

Важливо, щоб учасниці/ки з перших хвилин заняття чітко зрозуміли його структуру. Тому на початку спілкування (а також там, де це доречно) ведучій/ому потрібно сказати про основний принцип, за яким організовано матеріал заняття. Для цього можна використати такі фрази: «Спочатку ми розглянемо..., а тоді поговоримо про...».

Людам важко слухати того, хто на них не дивиться чи говорить «сам до себе». А тому важливо, щоб ведуча/ий підтримувала/ав контакт очей та час від часу ставила/в запитання до аудиторії перед тим, як розповідати далі.

Використовуйте легку для розуміння мову. Не вживайте складних термінів, але, якщо все-таки в них є необхідність, зробіть пояснення, наведіть приклади і попросіть про зворотній зв'язок, щоб впевнитися, що учасниці/ки вас розуміють.

Наголосіть на користі інформації, яка буде представлена протягом заняття. Робіть паузи між тематичними блоками, які ви подаєте, — так учасникам буде легше сприймати і обдумувати почуте.

Мотивуйте до активної участі у спілкуванні за допомогою відкритих та закритих запитань. Відкриті запитання вимагають розгорнутої відповіді, і це ідеальний метод для початку двосторонньої комунікації. Зазвичай вони починаються зі слів: «Як ви вважаєте..?, Чому..?, Навіщо..?, Що таке..?» Тобто це ті запитання, на які не можна дати односкладну відповідь.

Закриті запитання можуть бути корисними для швидкої перевірки сприйняття інформації або в ситуаціях з обмеженою можливістю вибору. Наприклад: «Якщо людина вчинила правопорушення, чи має вона понести за це покарання?» Таке запитання може передбачати коротку відповідь: «так» або «ні».

За можливості використовуйте різноманітні методи для залучення учасниць/ків до спілкування: роботу в малих групах, мозковий штурм, обговорення, розгляд історій, аудіовізуальні засоби тощо. Дякуйте всім за кожну розмовну активність, але в жодному разі не залишайте без уваги неправильні відповіді: пояснюйте, яким би мав бути правильний варіант.

Якщо учасниця/к відмовляється брати участь в обговоренні, не наполягайте, оскільки це може бути пов'язано з особливостями її/його сімейного життя, станом здоров'я тощо. Якщо від учасників надходять запитання, не залишайте їх без уваги. Якщо на запитання

можна відповісти коротко — дайте відповідь, в іншому випадку назвіть джерело, де учасниця/к може знайти цікаву йому інформацію. Якщо ви не знаєте відповіді на запитання, скажіть про це відверто й пообіцяйте знайти її пізніше.

План-конспект інформаційної сесії

Мета інформаційної сесії: розглянути поняття «гендерно зумовлене насильство», «домашнє насильство», виділити ознаки, характерні для ситуації насильства; розглянути форми насильства, ознайомити учасників з правами постраждалої особи, засобами впливу на кривдника, надати інформацію про служби у громаді, до яких може звернутися постраждала особа.

Загальна тривалість: 1,5–2 години.

Орієнтовний план проведення інформаційної сесії

Реєстрація учасниць/учасників — 5 хв.
Вступ. Інформація про тему, мету інформаційної сесії, представлення ведучих — 5 хв.
Вхідне анкетування (за потреби)
Знайомство — 10 хв.
Факти проти міфів — 15 хв.
Робота з ситуацією — 10 хв.
Цикл насильства — 10 хв.
Права постраждалої особи — 10 хв.
Засоби впливу на кривдника — 10 хв.
Допомога постраждалим — 10 хв.
План дій особи в ситуації домашнього насильства — 10 хв.
«Відкритий мікрофон» — 10 хв.
Підбиття підсумків — 5 хв.
Вихідне анкетування (за потреби)

Ресурси: презентація PowerPoint (за можливості використання).

Вступ. Представлення ведучої, стисла інформація про діяльність організації, проект, в рамках якого проводиться захід, тема та програма заходу.

Вправа «Знайомство»:

Сьогодні ми поговоримо про те, як розпізнати насильницькі стосунки, не терпіти зневагу, кривду, як захистити себе та підтримати близьких, які зазнають домашнього насильства.

Ведуча пропонує учасницям/кам назвати своє ім'я та продовжити фразу «У вільний час мені подобається ...».

Ведуча розпочинає першою: «Мене звуть Олена, у вільний час мені подобається ходити на прогулянки з онуками».

Учасниці/ки по черзі представляються та продовжують запропоновану фразу.

Ведуча: «Ми різні, але маємо багато спільного. Кожна людина є цінністю. Ми відрізняємось своєю індивідуальністю, особистими досягненнями та цілями. А спільним є те, що всі ми — люди. Людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека — це найвища цінність».

Правила

Ведуча/чий просить учасниць/ків на час проведення заходу вимкнути звук мобільних телефонів. Далі пропонує прийняти правило поваги: говорити по черзі, не перебивати один одного, а всі критичні зауваження мають стосуватися не особистості, а лише її конкретних дій.

Далі ведуча/чий наголошує на правилі конфіденційності: «Можливо, хтось захоче поділитися власним досвідом. Тому дуже важливо, щоб у групі панувала взаємодовіра. Це означає, що інформація особистісного характеру обговорюється лише у групі і не виноситься назовні».

Вправа «Погоджуюсь — не погоджуюсь»

Ресурси: презентація (за можливості); зелені, червоні картки.

Ведуча/чий зачитує або виводить на екран твердження (поширені уявлення щодо сімейних стосунків та насильства в сім'ї) і пропонує учасницям/кам дати відповідь, погоджуються вони з цими твердженнями чи ні.

Після кожного запитання учасниці/ки піднімають червону картку (ні, не погоджуюсь) або зелену (так, погоджуюсь). Ведуча/чий пропонує охочим учасницям/кам пояснити свій вибір. Відбувається обговорення, в ході якого учасниці/ки наводять аргументи на користь власної позиції.

Ведуча надає коментарі.

Приклади тверджень та інформації для коментарів ведучої/чого (ведуча/чий може обрати 3-4 твердження)

«Жінка та чоловік мають реалізовувати своє призначення: жінка — народжувати та обслуговувати, чоловік — забезпечувати сім'ю»

Коментар ведучої/чого:

Суспільство нав'язує чоловікам та жінкам різні ролі, що стереотипно приписуються йому/їй соціумом і передаються від покоління до покоління. Гендерні стереотипи — це стійкі уявлення суспільства щодо того, якими мають, або, навпаки, не мають бути жінки та чоловіки. Зазвичай гендерні стереотипи стосуються або зовнішності чоловіків та жінок — тобто зовнішніх проявів фемінності чи маскулінності, або розподілення гендерних ролей у суспільстві. Вони закріплюють існуючі гендерні відмінності і взаємовідносини.

Традиційна патріархальна ідеологія, за якою «домашня праця — справа, не варта справжнього чоловіка», «гарна мати повинна все віддати дітям, а потім думати про себе», «успішність виховання дітей більше залежить від матері, ніж від батька», часто використовується для виправдання домінуючого становища чоловіків у родині, небажання виконувати повсякденні домашні обов'язки, а жінки — для самовиправдання свого підлеглого становища й перевантаженості домашньою роботою з обслуговування членів родини.

Гендерні стереотипи щодо подружнього життя виводять чоловіка у владну позицію, зображаючи його як голову родини, який має компетентність «від природи» розпоряджатися ресурсами, а жінці нав'язує роль «підлеглої». Шкідливий вплив гендерних стереотипів бачимо у різних проявах домашнього насильства, від якого потерпають у переважній більшості жінки.

«Насильство — це побиття, коли видно сліди на тілі постраждалої особи»

Коментар ведучої/чого:

Насильство має різні форми:

- ♦ **фізичне насильство** (побиття, удушення, штовхання, застосування зброї, напад, вбивство тощо);

- ♦ **сексуальне насильство** (статевий акт без згоди або спроба його вчинити, зґвалтування, сексуальні домагання, торгівля людьми тощо);
- ♦ **психологічне насильство** (контроль, примус, шантаж, наклеп, словесна образа, переслідування тощо);
- ♦ **економічне насильство** (псування майна, обмеження доступу до фінансових ресурсів, освіти чи ринку праці, невиконання економічних зобов'язань, як-от ухиляння від сплати аліментів тощо).

Гендерно зумовлене насильство (ГЗН) — загальний термін, який означає будь-які шкідливі дії, що вчиняються проти волі людини та ґрунтуються на соціально приписаних (гендерних) відмінностях між чоловіками та жінками. До нього належать дії, що завдають шкоди фізичному, сексуальному або психічному здоров'ю людини, погрози вчинення таких дій, примус, а також обмеження свободи. Такі дії можуть вчинятися як публічно, так і приватно. ГЗН є проявом гендерної нерівності.

Гендерно зумовлене насильство — це насильство, спрямоване проти особи через її гендерну належність, або насильство, яке непропорційно впливає на осіб певної статі. ГЗН зазнають як жінки, так і чоловіки, але серед постраждалих більшість становлять жінки та дівчата, оскільки це явище глибоко вкорінене в нерівності жінок та чоловіків.

Приклади ГЗН:

- ♦ домашнє насильство, зокрема насильство з боку інтимного партнера;
- ♦ сексуальні домагання;
- ♦ скалічення статевих органів партнера/-ки;
- ♦ примусовий, зокрема ранній (дитячий), шлюб;
- ♦ примусова стерилізація;
- ♦ примусовий аборт;
- ♦ торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації;
- ♦ жіночий інфантицид (убивство дітей жіночої статі);
- ♦ насильство у воєнних, конфліктних та постконфліктних ситуаціях.

Відео «Гендерно зумовлене насильство»

<https://www.youtube.com/watch?v=3uyXoYnqHys&t=25s>

«Алкоголь і наркотичні речовини є головною причиною домашнього насильства»

Коментар ведучої/чого:

Хоча алкоголь та наркотичні речовини часто асоціюються з домашнім насильством, вони НЕ є його головною причиною.

Багато кривдників не вживають спиртні напої та/чи наркотики. Чоловіки, які п'ють та б'ють своїх дружин, зазвичай не б'ють випадкових перехожих на вулиці чи керівництво. Вони спрямовують насильство саме проти своїх близьких. Люди, які вчиняють домашнє насильство, часто продовжують це робити і після того, коли кидають вживати алкоголь, наркотики.

Вживання алкоголю може притупити почуття міри у кривдника, тим самим він/вона не віддає собі звіту при застосуванні сили.

Домашнє насильство і зловживання алкоголем та наркотичними речовинами є проблемами, незалежними одна від одної.

**«Постраждала жінка може безперешкодно піти від кривдника,
щоб не перебувати в насильницьких відносинах»**

Коментар ведучої/чого:

Постраждала жінка має багато причин, щоб залишатися в насильницьких відносинах.

Є багато соціальних, економічних і культурних причин, гендерних стереотипів, через які жінка продовжує залишатися в насильницьких відносинах:

- ♦ відсутність альтернативного місця для проживання;
- ♦ безробіття, і, як наслідок, відсутність коштів на утримання її та дітей;
- ♦ сором перед оточуючими;
- ♦ емоційні і релігійні міркування;
- ♦ низька довіра до правоохоронних органів, інших структур, які працюють у сфері протидії домашньому насильству.

Більш того, втеча з дому від кривдника може спричинити посилення насильства. Вона може боятися, що погрози заподіяти шкоду їй, дітям та родичам можуть здійснитися.

«У шлюбі не буває сексуального насильства»

Коментар ведучої/чого:

Сексуальне насильство відбувається, коли сексуальні контакти не є взаємними, коли відсутня згода на статеві зносини.

Кримінальна відповідальність за зґвалтування в Україні була завжди, проте зараз, в новій редакції статті 152 ККУ, за зґвалтування своєї дружини передбачена підвищена відповідальність аніж за зґвалтування сторонньою особою.

Будь-який чоловік, який нехтує жіночим «ні», ґвалтує її.

Перегляд мультфільму «Згода на секс»:

<https://www.youtube.com/watch?v=pVIs7h95GFQ>

«Кривдники, які застосовують насильство, психічно нездорові»

Коментар ведучої/чого:

Кривдники переважно ведуть нормальний спосіб життя, за винятком тих моментів, коли дозволяють собі спалахи агресивної поведінки.

Соціальний статус таких осіб може бути досить високим.

Вони можуть обіймати керівні посади, вести активне соціальне життя, бути успішними в бізнесі тощо.

Насправді серед кривдників досить незначний відсоток осіб з психічними розладами.

Ведуча/чий підводить підсумок.

Ми розглянули **міфи щодо гендерно зумовленого насильства**. Це поширені хибні уявлення, які заважають попередженню і подоланню насильства. Часто такі уявлення передаються з покоління в покоління і заважають постраждалим побачити проблему. Вони частково поширюються через нерозуміння, чому одна людина завдає болю іншій, зокрема, в інтимних стосунках.

Міфи про домашнє насильство звинувачують у насильстві постраждалу особу чи якийсь фактор, наприклад, алкоголь чи гнів. Як наслідок, ці міфи відвертають увагу від дій особи, яка вдається до насильства, нівелюють її відповідальність за свої вчинки.

Домашнє насильство — це свідома поведінка, яку не можна виправдовувати поведінкою постраждалої. Важливо, щоб в основі усіх дій у відповідь на домашнє насильство було спільне розуміння такого насильства та зосередження уваги на діях особи, яка вдається до насильства.

Перегляд відео «Розірви коло насильства»

<https://www.youtube.com/watch?v=ZGoWmM3nZAU>

Коментар ведучої/чого:

Конфлікт — це зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, що супроводжується складними колізіями; це ситуація, в якій кожна зі сторін намагається зайняти позицію, несумісну з інтересами іншої сторони. Ескалація конфлікту може призвести до насильства.

Важливо розібратися в тому, що є притаманним саме насильству, чим воно відрізняється від конфлікту.

Відомий польський психолог, який детально досліджував проблему домашнього насильства, Єжи Мелібруда виділив чотири ознаки насильства:

- ♦ насильство завжди здійснюється за попереднього наміру;
- ♦ суть насильства полягає у порушенні прав і свобод конкретної людини;
- ♦ насильство є таким порушенням прав і свобод людини, що унеможливорює її самозахист;
- ♦ насильство в умовах відсутності самозахисту завдає певної шкоди.

Конфліктів не варто боятися — це лише зіткнення інтересів у родині, на роботі, у стосунках. Конфлікт — це ситуація, коли ми пізнаємо себе, наскільки нам важливі бажання й потреби, про які ми заявляємо або які замовчуємо. Так само ми пізнаємо нашого партнера й бачимо, що важливо для нього. І коли конфлікт вирішено, всю інформацію, за бажання, ми зможемо застосовувати в нашому подальшому спілкуванні.

Важливо допомогти учасникам/кам усвідомити власну поведінку в конфлікті, способи зупинення конфлікту та виходу з нього.

Ведуча/чий ініціює дискусію в колі.

Орієнтовні запитання для дискусії:

Конфлікт слід контролювати у соціально прийнятних рамках та не допускати переходу до насильницьких дій. Назвіть фрази, з яких, на вашу думку, може початися суперечка. Яка типова реакція йде за цими фразами? Якими фразами вам дадуть відповідь?

Розгоранню конфлікту сприяє уживання так званих «ти-висловлювань» («Ти що, нічого не розумієш?» «Сам ти такий» і т. п.).

Вправа «Робота з ситуацією»:

Ведуча/чий зачитує ситуацію і пропонує учасникам/цям дати відповіді на запитання.

Опис ситуації:

Тетяна — мати двох дітей і домогосподарка. П'ятнадцять років тому вона закінчила університет із червоним дипломом, проте, за наполяганням чоловіка, не виходила на роботу. Він повністю забезпечує родину. Родина для Тетяни понад усе, тому вона намагається «не спричиняти конфліктів».

Чоловік останнім часом дуже змінився. На роботі негаразди, він все частіше вживає алкоголь, тоді може влаштовувати скандали, якщо йому щось не подобається. Ображає жінку при дітях, звинувачує. Під час останнього скандалу штовхнув її, вона впала й сильно вдарилася головою об шафу. Потім казав, що такого не було, що вона сама впала. Загалом він непогана людина, добре ставиться до дітей, жодного разу їх не вдарив. Але після того, як донька намагалася заступитися за матір, батько перестав оплачувати її заняття в танцювальному гуртку, купувати іграшки. Сину продовжує оплачувати заняття у музичній школі, купує подарунки. Тетяна каже, що змушена терпіти заради дітей.

1. Чи є ситуація домашнім насильством?
2. Якщо є, то яка це форма насильства (фізичне, психологічне, сексуальне, економічне)?
3. Хто є кривдником/кривдниками?
4. Хто є постраждалою особою/особами?

Після відповідей учасниць ведуча/чий підводить підсумки:

- ♦ це домашнє насильство: фізичне, психологічне та економічне;
- ♦ кривдник — чоловік.
- ♦ постраждалі особи — жінка і двоє дітей.

Дитина, яка постраждала від домашнього насильства (далі — постраждала дитина), — це особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства.

Вправа «Цикл насильства»:

Ведуча/чий ставить до групи проблемне запитання: «Лише третина жінок, які зіштовхнулися з домашнім насильством уперше, звертаються по допомогу (за даними ГО «Ла Страда-Україна»). Чому решта цього не робить?»

Після короткого обговорення ведуча надає коментар щодо циклу домашнього насильства.

Особа, яка постраждала від домашнього насильства, може просто не усвідомлювати, що зазнає насильства. Зокрема, якщо в родині батько регулярно вчиняв насильство над матір'ю, така роль жінки в родині може здаватися нормою. Мовляв, зберегти сім'ю важливіше. Або ж, якщо маємо випадок психологічного чи економічного насильства, людина може просто не розуміти, що навіть без фізичного впливу кривдник залишає їй глибоку емоційну травму.

Ще одна причина, чому постраждала особа може й далі терпіти насильство, — цінності. «Заради дітей» вона часто навіть не припускає, що може піти.

Постраждала особа може вважати таку поведінку кривдника лише тимчасовими труднощами, спричиненими стресом. Тому й далі терпить і згладжує конфлікти. Однак домашнє насильство — циклічне явище, яке повторюється регулярно та посилюється з кожним разом.

Цикл насильства складається з кількох основних фаз: ескалація, вибух і каяття. На фазі ескалації накопичується напруга, відбуваються сварки та суперечки. Фаза вибуху — найжорсткіший вияв насильства. Це момент, коли відбувається побиття, найтяжче знуцання та приниження постраждалої. Кривдник не контролює себе, а постраждала занадто шокована, аби чинити супротив. Наступна фаза — фаза каяття. Після побиття кривдник може прийти з великим букетом квітів, обіцяти, що таке більше ніколи не повториться.

Постраждала особа довіряє цій людині — їх із кривдником пов'язують певні почуття, попередній досвід спілкування тощо. Зрештою, каяття кривдника й справді може бути щирим, і обоє вірять, що більше такого не повториться. Однак цикл замикається, і усі ці фази повторюються знову й знову. Тому постраждала особа зазнає внутрішніх змін. А вони часто не дають змоги побачити, що насправді відбувається. Людина стає невпевненою в собі, заляканою, покірною, нездатною постояти за себе та дітей. Це спричиняє депресію, закритість, відчуття спустошеності та безпорадності. Постраждала особа боїться переслідувань кривдника й не довіряє своєму оточенню, навіть коли перебуває в безпеці. Зрештою такий психологічний стан унеможлиблює захист від кривдника.

Вправа «Інформаційне повідомлення про права постраждалої особи, засоби впливу на кривдника, допомога постраждалим особам»:

Ведуча/чий надає інформацію про права постраждалої особи, засоби впливу на кривдника, про служби в громаді, які надають допомогу постраждалим особам.

Після надання інформації з кожної теми запитує в учасниць/ків, чи є коментарі або питання з даної теми.

Права постраждалих від насильства:

Відповідно до статті 21 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», постраждала особа має право на дієвий, ефективний та невідкладний захист

в усіх випадках домашнього насильства, недопущення повторних випадків домашнього насильства.

При здійсненні будь-яких заходів на першому місці завжди повинно бути убезпечення постраждалих від неправомірних діянь кривдника. Суб'єкти, яким стало відомо про факт домашнього насильства, у першу чергу, повинні вжити всіх необхідних заходів для його припинення. У випадку загрози життю і здоров'ю безпека постраждалих вважається важливішою за все інше (наприклад, за збереження стосунків, за можливість користування кривдником своїм майном тощо).

У межах наданих суб'єктам повноважень, постраждала особа може отримувати такі **види захисту**:

- ♦ припинення насильства працівниками поліції, надання тимчасового притулку для безпечного розміщення; терміновий заборонний та обмежувальний приписи;
- ♦ отримання повної та вичерпної інформації від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про свої права і соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися;
- ♦ безоплатне отримання відповідно до законодавства соціальних послуг, медичної, соціальної та психологічної допомоги відповідно до її потреб;
- ♦ безоплатну правову допомогу у порядку, встановленому законом України «Про безоплатну правову допомогу»;
- ♦ повагу до честі та гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- ♦ забезпечення конфіденційності інформації особистого характеру, яка стала відома суб'єктам, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству під час роботи з постраждалою особою, та захист персональних даних;
- ♦ вибір спеціаліста за статтю (за можливості);
- ♦ відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством.
- ♦ звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

Саме постраждала особа визначає, чи бажає вона звертатись до правоохоронних органів і суду. <https://legalaid.gov.ua/kliyantam/chy-mayu-ya-pravo-na-bezoplatnu-vtorynnu-pravovu-dopomogu/porazhdalym-vid-domashnogo-nasylstva/>

Допомога постраждалим:

Загальні служби підтримки постраждалих осіб:

- ♦ Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- ♦ Притулки для дітей;
- ♦ Центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- ♦ Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка);
- ♦ Центри соціально-психологічної допомоги;
- ♦ Територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг);
- ♦ Інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам.

Спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб:

- ♦ Притулки для постраждалих осіб;
- ♦ Центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб;
- ♦ Кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей;

- ♦ Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі;
- ♦ Заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі.

Знайдіть контакти служб підтримки у вашій громаді:

<https://rozirvykolo.org/kontakty-dopomogy>

<https://ukraine.servicesadvisor.net/uk>

- ♦ Екстрений номер виклику поліції: 102;
- ♦ Контактний центр системи надання безоплатної правничої допомоги: 0800213103 (безоплатно, з понеділка до п'ятниці 8:00 – 18:00);
- ♦ Гаряча лінія з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей: 1547 (анонімно, цілодобово, безоплатно);
- ♦ Національна гаряча лінія із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації: 116 123 (цілодобово, безоплатно, анонімно та конфіденційно);
- ♦ Національна гаряча лінія для дітей та молоді: 116-111 (анонімно, конфіденційно, безоплатно, з понеділка до п'ятниці 12:00 – 20:00, в суботу 12:00 – 16:00);
- ♦ Гаряча лінія психологічної підтримки для чоловіків: 2345 (анонімно, цілодобово, безоплатно);
- ♦ Лінія підтримки з питань жіночого здоров'я: 3033 (щоденно з 9:00 до 18:00, анонімно, безоплатно).

Рекомендуємо додавати на слайди або до роздаткових матеріалів контакти служб допомоги у вашій громаді та контакти (Додаток 2).

Статтю 24 Закону України про запобігання та протидію домашньому насильству передбачені спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству:

- ♦ терміновий заборонний припис;
- ♦ обмежувальний припис;
- ♦ взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- ♦ направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

https://kodeksy.com.ua/amp/pro_zapobigannya_ta_protidiyu_domashn_omu_nasil_stvu/24.htm

Відео «Звернення за допомогою»

<https://www.youtube.com/watch?v=MEkf34OPp-w&list=PPSV>

Відповідальність за вчинення домашнього насильства:

Статтю 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачена адміністративна відповідальність:

- ♦ штраф 170–720 грн;
- ♦ громадські роботи 30–60 годин;
- ♦ адміністративний арешт до 15 діб.

https://kodeksy.com.ua/amp/kodeks_ukraini_pro_administrativni_pravoporushennya/statja-173-2.htm

Статтею 126-1 Кримінального кодексу України передбачена кримінальна відповідальність:

- ♦ громадські роботи 150–240 годин, арешт до 6 місяців;
- ♦ пробаційний нагляд до 5 років;
- ♦ обмеження волі до 5 років;
- ♦ позбавлення волі до 2 років.

https://protocol.ua/ua/kriminalniy_kodeks_ukraini_statnya_126_1/

Відео «Не будь байдужим. Протидій насильству»

<https://www.youtube.com/watch?v=IHhOu1SfDIU>

План дій особи в ситуації домашнього насильства:

- ♦ повідомте поліцію за номером 102;
- ♦ знайдіть адреси місць, де можна залишитись на ніч у разі необхідності, та продумайте маршрут, як швидко потрапити туди. Підготуйте копії документів, речі першої необхідності;
- ♦ зверніться у разі необхідності за медичною допомогою за номером 103;
- ♦ за необхідності зверніться до центрів соціальної допомоги або громадських організацій та обговоріть кроки вирішення ситуації;
- ♦ зверніться до безоплатної правничої допомоги у вашому регіоні за отриманням юридичної підтримки (допомога у складанні заяви на винесення обмежувального припису, стягнення матеріальної чи моральної компенсації тощо);
- ♦ отримайте консультацію щодо можливих подальших кроків за телефонами гарячих ліній.

Запитання для обговорення:

- ♦ Яку допомогу має право отримати особа, яка постраждала від домашнього насильства?
- ♦ Куди звертатись за допомогою у випадку домашнього та/або гендерно зумовленого насильства?
- ♦ У яких випадках надається екстрена допомога?
- ♦ Як запобігти домашньому насильству?
- ♦ Як ви використаєте отриману інформацію?

Вправа «Відкритий мікрофон»:

Запропонуйте учасникам/кам по черзі продовжити речення: «На сьогоднішньому заході я дізналась/дізнався...»

Підбиття підсумків:

Ведуча дякує учасникам/кам за участь у заході, роздає їм інформаційні листівки і говорить такі заключні фрази:

Пам'ятайте!

- ♦ Домашнє насильство не повинно лишатися в стінах вашої оселі! Про нього потрібно кричати, аби врятувати себе й покарати кривдника!
- ♦ Насильство неможливо спровокувати! Винний у ньому ЗАВЖДИ кривдник і НІКОЛИ постраждала!
- ♦ Б'є – значить сяде!
- ♦ Жінка повинна бути... ким захоче!
- ♦ Хороша дружина повинна... нікому ні в чому не бути повинною!
- ♦ Місце жінки – ...всюди!

РОЗДІЛ 6.

ПРОВЕДЕННЯ КАМПАНІЙ, СПРЯМОВАНИХ НА ПРОТИДІЮ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Ефективним інструментом у підвищенні обізнаності громадськості про гендерно зумовлене насильство, зміни токсичних гендерних норм та подолання практики звинувачення постраждалих (victim blaming) є проведення кампаній. Кампанії можуть мати різноманітні форми, такі як вуличні маніфестації, марафони, виставки, інформаційні заходи, включаючи білборди, веб-сайти, радіо- та телепрограми, публічні дискусії тощо.

«16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства — це щорічна міжнародна кампанія, яка стартує 25 листопада, у Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок, і завершується 10 грудня, у День прав людини.

Щороку проводиться Всеукраїнська акція «16 днів проти гендерного насильства». Її метою є привернення уваги до проблеми насильства над жінками та подолання цієї гострої проблеми.

У цьому розділі ми підібрали інформаційні та методичні матеріали, які стануть в нагоді під час підготовки до проведення у громадах заходів у рамках Всеукраїнської акції «16 днів проти гендерного насильства».

Рекомендації щодо проведення щорічної акції «16 днів проти насильства», затверджені наказом Міністерства соціальної політики України 17.09.2012 № 581

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0581739-12#Text>

1. Ці Рекомендації розроблені відповідно до Плану заходів з проведення Національної кампанії «Стоп насильству!» на період до 2015 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2010 року № 2154 (із змінами), визначають процедуру проведення щорічної акції «16 днів проти насильства» (далі — Акція), що проходить у регіонах України щорічно з 25 листопада до 10 грудня.

Під час проведення Акції доцільно привернути увагу до таких дат:

- ♦ 25 листопада — Міжнародний день ООН з викоренення насильства щодо жінок. Він присвячений сестрам Мірабаль, які були жорстоко вбиті під час диктатури Трухильо у Домініканській Республіці у 1960 році;
- ♦ 1 грудня — Всесвітній день боротьби із СНІДом. Вірус імунодефіциту людини та синдром набутого імунодефіциту стрімко поширюється у всьому світі;
- ♦ 6 грудня — річниця з дня Монреальської різанини, коли 14 жінок-студенток були вбиті злочинцем лише через те, що «вони були феміністками»;
- ♦ 10 грудня — День прав людини. Уряди країн-членів ООН 10 грудня 1948 року визнали права людини «на життя, свободу та недоторканість особи для всіх без винятків», підписавши Загальну декларацію прав людини.

2. Основними завданнями Акції є:
 - ♦ привернення уваги громадськості до актуальних для українського суспільства проблем подолання насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми та жорстокого поводження з дітьми, гендерного насильства та забезпечення рівних прав жінок і чоловіків;
 - ♦ активізація партнерського руху органів державної влади, державних закладів, громадських організацій до проблем насильства в сім'ї та захисту прав жінок в Україні;
 - ♦ проведення інформаційних кампаній з метою підвищення обізнаності населення України з питань попередження насильства в сім'ї, жорстокого поводження з дітьми, формування свідомості всіх верств населення щодо нетерпимого ставлення до насильства;
 - ♦ проведення місцевих або регіональних заходів, громадських слухань з питань попередження насильства в сім'ї, гендерного насильства та торгівлі людьми;
 - ♦ підтримання представників соціальних закладів щодо популяризації соціального ефекту, результатів від звернення за допомогою при насильстві;
 - ♦ сприяння утвердженню ненасильницької ідеології в українському суспільстві.
3. Акція має проводитись структурними підрозділами з питань реалізації державної сімейної політики Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій (далі – структурні підрозділи) за участю представників правоохоронних органів, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, засобів масової інформації та громадських організацій. Організаційне забезпечення проведення Акції здійснюється Мінсоцполітики.
4. Структурні підрозділи для ефективної підготовки і проведення Акції:
 - ♦ готують пропозиції до річного плану роботи Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, робочий план заходів щодо проведення Акції;
 - ♦ за потреби створюють робочу групу;
 - ♦ взаємодіють з правоохоронними органами, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, закладами органів охорони здоров'я, навчальними закладами та установами, громадськими організаціями, засобами масової інформації;
 - ♦ здійснюють моніторинг проведених заходів Акції.
5. Для проведення Акції можуть використовуватись такі форми діяльності:
 - ♦ за місцем проведення: у навчальних закладах, центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, офісах громадських організацій, приміщеннях органів місцевого самоврядування, бібліотеках тощо;
 - ♦ за цільовими групами учасників: представники місцевих засобів масової інформації та громадських організацій; групи батьків у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах; студенти; депутати місцевих рад та представники закладів соціальної сфери, громадських організацій; старшокласники та представники органів місцевого самоврядування, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, місцевих центрів допомоги жертвам насильства та правозахисних організацій; молодь, діти тощо.
6. За результатами проведення доцільно здійснити:
 - ♦ обговорення тематичного питання та прийняття звернення до територіальної громади, жителів, органів влади відповідного регіону;
 - ♦ випуск тематичної газети та радіопередачі (від регіонального, місцевого рівня до шкільної газети);

- ♦ представлення літератури та джерел отримання інформації за метою, темою та завданнями Акції;
- ♦ проведення семінарів та тренінгів на тему: «Попередження домашнього насильства» або «Розвиток у сучасної молоді культури толерантності»;
- ♦ вшанування пам'яті постраждалих від насильства;
- ♦ організацію громадського бюро за місцем проживання та навчання із залученням громадян, надання інформації щодо насильства над жінками, тощо.

7. Під час Акції можуть проводитись:

- ♦ координаційно-методичні ради, навчальні семінари, спільні наради, конференції, засідання за круглим столом працівників органів державної влади, установ та організацій, засобів масової інформації, діяльність яких спрямована на запобігання домашньому насильству з метою розроблення механізму їх взаємодії;
- ♦ інформаційно-просвітницькі заходи: тренінги, бесіди, конкурси, лекторії, виставки у приміщеннях, на вулицях міст і населених пунктів;
- ♦ вуличні акції: автопробіги, опитування громадян;
- ♦ виготовлення та розповсюдження соціальної реклами щодо запобігання насильства в сім'ї.

8. Рекомендується щорічно на період проведення Акції започаткувати тематичний розділ «16 днів проти насильства» на сайтах місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, де мають розміщуватись:

- ♦ план проведення Акції;
- ♦ склад робочої групи (якщо вона утворена) та відповідальна особа за проведення Акції з вказівкою контактної інформації;
- ♦ перелік установ та організацій, залучених до організації та проведення Акції;
- ♦ статті, фоторепортажі, хроніка тощо;
- ♦ підсумки та результати проведення Акції.

9. Інформацію про проведення Акції доцільно висвітлити на офіційних веб-сайтах Мінсоцполітики, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

10. Після завершення Акції структурними підрозділами надсилається відповідна інформація щодо проведених заходів до Мінсоцполітики на паперових та електронних носіях до 25 грудня поточного року.

За підсумками проведення Акції структурними підрозділами проводяться регіональні засідання за круглим столом, прес-конференції із залученням представників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, громадських організацій, засобів масової інформації тощо.

11. Фінансування Акції може здійснюватись за рахунок коштів місцевих органів виконавчої влади, організаторів та інших коштів, не заборонених чинним законодавством.

25 листопада, коли стартує міжнародна акція «16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства», відзначається **Міжнародний день ООН з викоренення насильства щодо жінок**, присвячений сестрам Мірабаль, які були жорстоко вбиті під час диктатури Трухильо у Домініканській Республіці у 1960 році.

За цим посиланням можна прочитати статтю «Метелики, які боролись з диктатором» літературознавиці Ілони Середи:

<https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/vplyvovi-svit/sestri-mirabal-134840.html>

Ще одна дата в період проведення міжнародної акції «16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства» – 6 грудня. Це **День вшанування пам'яті студенток, розстріляних у Монреалі**. Саме після трагічних подій цього дня чоловіки Канади в 1991 році започаткували Білу Стрічку як символ активізму проти насильства над жінками та дітьми.

За поданим нижче посиланням можна знайти матеріал Анни Цветошенко про трагічні події цього дня:

<https://www.hsa.org.ua/blog/6-grudnya-den-vshanuvannya-pam-yati-studentok-rozstrilyanyh-u-monreali>

Під час акції можливо використовувати різні форми та методи проведення інформаційно-просвітницьких заходів, широкий перелік яких представлений у **Методичних рекомендаціях щодо запобігання та протидії насильству**: Лист Міносвіти

18.05.2018 № 1/11-5480. Розділ 5.2. Інформаційно-просвітницька, профілактична та методична робота щодо формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді.

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text>

Тренінги, заняття з елементами тренінгу – це особлива інтерактивна форма навчання, під час якої людина максимально оволодіває новими знаннями, отримує нові навички, переглядає власні цінності та пріоритети, коригує, удосконалює та розвиває певні якості та властивості своєї особистості, обирає для себе такі форми та методи поведінки, які відповідають саме її ситуації та індивідуальності. Серед популярних тем тренінгу можна назвати: «Стоп жорстокому поводженню з дітьми», «Насильству в сім'ї – актуальна проблема сучасного суспільства», «Торгівля людьми: як уберегтися від небезпеки», «Захисти дітей від насильства та жорстокого поводження», «Попередження насильства в сім'ї», «Відкрите та ефективне спілкування. Попередження жорстокого поводження та насильства в сім'ї та молодіжному середовищі».

Форум-театри – це одна із форм інтерактивної роботи, а саме: пошук в рамках запропонованого спектаклю разом з учасниками і учасницями шляхів вирішення проблеми або виходу зі складної життєвої ситуації. Суть роботи форум-театрів полягає у розробці методики, направленої на вирішення соціальних проблем, коли глядач перетворюється з пасивного на активного співучасника всього, що відбувається. (За темами: «Стоп насильству в сім'ї», «Я – підліток»).

Мозковий штурм (або брейнстормінг) є одним із найпопулярніших методів навчання і групової роботи: це метод висування творчих ідей у процесі розв'язування проблеми, адже його сеанси стимулюють творче мислення. (За темами: «Зупинка під назвою життя», «Обережно! Небезпека у соціальних мережах»).

Робота в малих групах дає змогу набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Вона стимулює роботу в команді. Ідеї, вироблені в групі, допомагають учасникам бути корисним одне одному. Висловлювання думок допомагає їм відчутти особисті можливості та зміцнити їх. (За темами: «Гендерна політика. Рівні права, рівні можливості», «Батьківське щастя: виховання без насильства», «Насильство та його види»).

Печа-куча (з японської – балаканина, теревені) – це методика презентації на неформальних конференціях коротких, але насичених і емоційних доповідей, спеціально обмежених за формою і тривалістю. У рамках печи-кучі ведучий активно взаємодіє з аудиторією, залучаючи її до процесу комунікації. (За темами: «Насильство в сім'ї. Гендерне насильство», «Безконфліктне спілкування з однокласниками»).

Аналіз правових ситуацій – це форма роботи, спрямована на традиційне розв'язування задач за заданою проблемою. (За темами: «Вчимося протидіяти насиллю», «Скажемо «ні» насильству в шкільному колективі», «Підвищення рівня обізнаності населення щодо сімейного насилля. Нетерпиме ставлення до насильства»).

Дискусії, дискусійні платформи — це форми колективного обговорення, мета яких виявити істину або знайти правильний розв'язок порушеного питання через висловлення власних міркувань та зіставлення поглядів опонентів на проблему. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, озвучуються протилежні думки, а емоційно інтелектуальний стимул підштовхує до активного мислення. (За темами: «Гендерна нерівність та протидія насильству», «Насильство над жінкою в світовій класиці», «Світ без насильства»).

Дебати — чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між двома сторонами з актуальної теми. Наприклад: «Я проти насильства», «Що я знаю про насильство?»

Рольові ігри являють собою розігрування правової ситуації у ролях. Мета такого тренінгу — визначити ставлення учасників до конкретної життєвої ситуації, набування досвіду шляхом гри. (За темами: «Як не стати жертвою насильства», «Батьківське щастя: виховання без насильства» та ін.).

Відеолекторії — одна з нових форм роботи, що являє собою перегляд та створення фільмів, відеороликів та соціальної реклами. Пропонована тематика: «Жертва», «Якщо я не повернусь», «Домашнє насильство», «Про права людини та правозахисну діяльність в Україні», «Чи знаєш ти права людини?», «Що таке насилля?», «Толерантність», «Відповідальне батьківство», «Мій дім — моя фортеця», «Яку поведінку вважати насильницькою?», «Домашнє насильство — це як?»

Виставки плакатів, фоторобіт, конкурси малюнків, соціальних роликів, арт-інсталяції, марафони листів дітей до батьків можуть бути проведені за темами: «Мій улюблений світ — без насильства», «Життя без загроз», «Я проти насилля», «Світ без насильства», «Права дитини в малюнках».

Флешмоб (з латинської — рухливий натовп, юрба) — це спланована акція, що розрахована на масове виконання. Учасники флешмоба до початку дій не повинні ніяк виділятися з натовпу, а потім несподівано появитися в заздалегідь визначеному місці. Акція повинна бути продумана так, щоб здивувати людей, викликати почуття подиву. Після закінчення акції її учасники розчиняються в натовпі перехожих людей, що і викликає ефект раптовості. Однією з тем флешмоба може бути активність «Я проти насильства».

Воркшоп (з англійської — майстерня) — це колективний освітній захід, учасники якого отримують нові знання та навички в процесі динамічної групової роботи. (За темами: «Кодекс справжнього чоловіка», «Вчимося володіти емоціями», «Вчимося спілкуванню»).

Ток-шоу (англ. говорити і показувати) передбачає отримання навичок публічного виступу та дискутування. У дискусії за цим методом бере участь уся аудиторія. Для ток-шоу доречними можуть бути такі теми: «Попередження насильства, жорстокості у сім'ї та дитячому колективі», «Дитинство без насильства», «Почуйте серцем голос дитини», «Дитина — основа родини», «Стоп насильству».

Прес-конференція — це захід, що проводиться у випадках, коли є суспільно значуща новина і організація або окрема відома особа, безпосередньо пов'язані з цією новиною, бажають дати з цього приводу свої коментарі, які були б цікаві і важливі для громадськості. Прес-конференція більше орієнтована на протиставлення двох сторін: «господарів» та «запрошеної публіки», адже останні мають на меті довести слабку компетентність «господарів конференції», пропонуючи до їх уваги провокуючі питання. Теми можуть бути такими: «Попередження насильства, жорстокості у сім'ї та дитячому колективі», «Дитинство без насильства», «Почуйте серцем голос дитини», «Дитина — основа родини», «Стоп насильству».

Переговори — метод, який застосовується для усвідомлення процедури та формування світоглядних переконань учасників у цивілізованому варіанті вирішення спорів. (За темами: «Приклади насилля — вплив фільмів на психіку людини», «Прояви жорстокості до дітей як соціальна проблема»).

Мікрофон — метод, що надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію щодо різних тем. Наприклад: «Проблема жорстокого поводження в сім'ї та шляхи їх вирішення», «Виявлення жертв насильства», «Ознаки дитини, що зазнала насильства», «Види насильства та методи боротьби з ним», «Що робити коли Ви постраждали від насильницьких дій?».

Бібліомікси — тематичний бібліографічний огляд, до якого включають різноманітні бібліотечні документи: книги, періодичні видання, відео-, кіно-, фоно-, фотодокументи, електронні видання, плакати, посилання на інформаційні ресурси тощо. (За темами: «Насильство у сім'ї», «Толерантне ставлення до осіб, що постраждали від домашнього насильства», «Сучасна щаслива сім'я»).

Каравани історій з проблеми насильства — захід, що складається з цікавих історій, пов'язаних з найвідомішими людьми, історичними місцями, традиціями і подіями.

Квести (від англійського guest — «пошук») — ігрова форма групового виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями. Мета гри — «розшифрувати» певне місце на обумовленій території (скажімо, на вулицях міста, шкільному подвір'ї чи в музейній залі), виконати на цьому місці певні дії або отримати підказку (інструкцію, код) до виконання наступного завдання. (За темою «Профілактика насильства»).

Тематичні просвітницькі тижні, акції — заходи соціального спрямування, метою яких є виховання відповідального ставлення осіб до власного життя. Вони передбачають залучення якнайбільшої кількості учасників. (За темами: «Не будь байдужим», «16 днів проти насильства»).

Велнес-тренінги (англ. be well — гарне почуття) — захід, спрямований на популяризацію здорового способу життя, за темами: «Здорова родина — здоровий Я», «Найцінніший дар — життя».

Геокешинг (geocaching від грец. гео- земля та англ. Cache — схованка) — гра із застосуванням GPS, яка полягає у знаходженні схову, створеного іншими учасниками гри. Основна ідея полягає в тому, що одні гравці готують схов, за допомогою GPS визначають його географічні координати та повідомляють про них в Інтернеті. Інші гравці використовують ці координати і свої GPS-приймачі для пошуку схову. (За темою «Допоможи ближньому»).

Коворкінг (англ. Co-working — спільно працювати) — це модель колективної роботи, що характеризується гнучкою організацією робочого простору і прагненням до формування єдиної спільноти та внутрішньої культури учасників, які мають можливість спілкуватися, обмінюватися ідеями та допомагати один одному. (За темою: «Як безпечно відстояти свої права»).

Флешбек (англ. Flashback — спогад, зворотний кадр) — прийом, за допомогою якого можна підтримувати рівень інтересу до гри, інструмент для більш повного розкриття характеру і мотивації учасників. (За темою «Історії з минулого»).

Шкільні медіації, медіації однолітків — альтернативна форма вирішення конфліктів за участю третьої нейтральної сторони — медіатора, який допомагає сторонам дійти взаємоприйнятого рішення у конфлікті.

Методичні брифінги — короткі публічні виступи, на яких учасники певних подій або заходів надають інформацію про поточний перебіг справ, позиції сторін, повідомляють раніше невідомі деталі та відповідають на питання.

Круглі столи, семінарські заняття, конференції можна проводити за темами: «Обери життя без насильства і агресії», «Робота гарячої лінії з питань протидії насильству».

Соціальні диктанти з творчими завданнями — це унікальні заходи, призначення яких дослідити рівень правової грамотності учасників.

Сімейні журнали про права людини та дитини, на шпальтах яких розміщуються матеріали, які б сприяли зміні стереотипів ставлення до дитини у сім'ї, вирішенню питань про узгодження стосунків між дорослими та дітьми в їх русі до демократичних засад мислення та поведінки.

Оформлення тематичних полиць щодо попередження насильства в сім'ї та заходів протидії торгівлі людьми. (За темами: «Як допомогти, коли тебе про це не просять», «Як володіти собою», «Поради з безпечної поведінки», «Якщо ти зіткнувся з ситуацією насильства», «День проти насильства», «Права дитини», «Інформаційний вплив на молодь», «День проти насильства», «Як долати конфлікти», «Заповіді успішних батьків»).

Організація консультативних пунктів, де всі учасники освітнього процесу можуть отримати консультації практичного психолога, соціального педагога, юриста, де можна провести зустрічі з фахівцями, які здійснюють супровід постраждалих від насильства.

Підготовка, проведення та оцінка кампанії:

Під час підготовки та організації кампаній проти гендерно зумовленого насильства рекомендуємо ознайомитись з публікацією «Гендерно зумовлене насильство», створеною в рамках проекту Українського Жіночого Фонду та проекту «Мережа гендерних аналітичних центрів: посилення спроможності задля розробки передових політик, оцінки впливу, стратегічної адвокації та сфокусованих комунікацій щодо політик».

<https://uwf.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/violence.pdf>

Далі наводимо інформацію з цієї публікації:

Цільові групи та основні підходи до проведення кампаній.

Насильство над жінками та дівчатами є складним і надзвичайно поширеним злочином. Тому вирішення проблеми вимагає залучення численних зацікавлених сторін, до яких слід звертатися з особливим посланням, розрахованим на кожну з них. Адаптовані послання, що відповідають основній меті кампанії та спрямовані на конкретні цільові групи, є ефективними у проведенні кампаній.

Цільові групи можуть бути дуже різними:

- ♦ суспільство в цілому — для підвищення його обізнаності про різні форми гендерно зумовленого насильства та чутливості до проявів примусового контролю;
- ♦ жінки та дівчата — для підтримки їхніх намірів/спроб звернутися по допомогу;
- ♦ чоловіки та хлопці — для того, щоб спонукати подолання токсичних норм маскулінності;
- ♦ окремі організації (наприклад, футбольні клуби чи федерації) — для сприяння змінам в їхній організаційній культурі;
- ♦ державні установи та політики — для того, щоб сприяти змінам у законодавстві або фінансуванню програм.

Основні послання кампаній:

- ♦ Зупиніть гендерно зумовлене насильство
- ♦ Припиніть насильство над жінками та дівчатами
- ♦ Єднаймося! В активізмі проти гендерно зумовленого насильства
- ♦ НІ означає НІ
- ♦ Не будь ТИМ ЧОЛОВІКОМ, який стоїть осторонь і мовчить
- ♦ Футбольна асоціація та Прем'єр-ліга: на чиєму ви боці?
- ♦ Зупиніть вуличні домагання
- ♦ Від обізнаності до відповідальності: Припиніть гендерно зумовлене насильство негайно!
- ♦ Це теж насильство
- ♦ Не мовчіть
- ♦ «Поштовх вперед» проти «поштовху назад» в питаннях прав жінок

Посилання на приклади кампаній:

#OrangeTheWorld (Позфарбуй світ у помаранчевий колір)

https://www.eeas.europa.eu/eeas/16-days-activism-0_en

У фокусі: 16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства

<https://www.unwomen.org/en/news-stories/in-focus/2022/11/in-focus-16-days-of-activism-against-gender-based-violence>

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ

- ♦ Зберіть актуальні та відповідні демографічні дані щодо ГЗН, наскільки це дозволяє ситуація: пріоритетом на цей час має бути надання постраждалим від ГЗН послуг, що врятовують життя та підтримають їхню життєдіяльність. Збір таких соціально-демографічних даних, як стать, вік, раса/етнічна приналежність та інвалідність, дозволить застосувати міжсекторальний підхід в аналізі надання послуг з реагування на ГЗН, зокрема службами, а також для моніторингу та оцінки ефективності такої підтримки.
- ♦ Забезпечте поширення інформації стосовно шляхів перенаправлення постраждалих від ґендерно зумовленого насильства, щоб допомогти їм отримати доступ до послуг підтримки, які відповідають їхнім потребам.
- ♦ Забезпечте поширення інформації про притулки, кризові кімнати та центри денного перебування, які працюють по всій країні для постраждалих від ґендерно зумовленого насильства.
- ♦ Просувайте національні гарячі лінії для постраждалих від ґендерно зумовленого насильства, що працюють цілодобово без вихідних.
- ♦ Приєднуйтесь до всесвітньої акції «Розфарбуй світ у помаранчевий колір» 25 листопада та підтримуйте заходи кампанії щороку протягом 16 днів до 10 грудня.
- ♦ Співпрацюйте та підтримуйте лідерок та організації, які працюють над зменшенням ризиків та запобіганням ГЗН.
- ♦ Закликайте зацікавлені сторони, партнерів та окремих осіб висвітлювати свою активність та дії, спрямовані на запобігання насильству проти жінок.
- ♦ Стимулюйте публічні дебати, проводьте віртуальні семінари або радіопрограми, щоб заохочувати людей, організації та інших до дій.
- ♦ Застосовуйте підхід, орієнтований на постраждалих від насильства, у всіх видах діяльності.
- ♦ Включайте кампанії з попередження ґендерно зумовленого насильства в національні стратегічні документи.

КОНТРОЛЬНИЙ СПИСОК

Крок 1: СТВОРЕННЯ

Етап створення починається з концепції і закінчується повною стратегією та набором матеріалів для запуску кампанії з обраного питання.

Визначте цілі	Чого ви хочете досягти своєю кампанією? Чи хочете ви підвищити обізнаність про проблему? Проінформувати людей та/або суспільство про неї? Кинути виклик поточним практикам, які посилюють проблему? На цьому етапі ви можете визначити чіткі та досяжні результати та індикатори (якісні та кількісні).
Визначте цільову аудиторію	Відповідно до цілей вашої кампанії, визначте ключові групи, на які ви хочете спрямувати свою кампанію: наприклад, жінки і чоловіки, роботодавці, політики.

Визначте бюджет	Визначте бюджет кампанії, включаючи витрати на матеріали, персонал та інформаційно-просвітницьку роботу. Розгляньте можливість партнерства із зовнішніми організаціями або пошуку фінансування із зовнішніх джерел.
Створіть цілісну робочу групу	Команда, що працює над кампанією, може змінюватися залежно від масштабу та сфери діяльності кампанії.
Розробіть чітке послання	Виходячи з ваших цілей, розробіть чітке та стисле послання, яке буде резонувати з вашою цільовою аудиторією. Переконайтеся, що ваші послання є позитивними, шанобливими, інклюзивними та такими, що надихають. Використовуйте чітку, лаконічну мову та уникайте аббревіатур. Переконайтеся, що ваше послання легке для розуміння та ефективне. Кампанії, що ґрунтуються на фактах, є потужними, оскільки громада визнає проблему, яка зазвичай відома, але про неї не говорять або приховують. Щоб перевірити ефективність послання, рекомендується організувати фокус-групи. На основі зібраних даних кампанію організовувати ефективніше. Фокус-групи також можна використовувати для тестування посилення вашої кампанії з представниками вашої цільової аудиторії.
Знайдіть відповідні канали	Для поширення повідомлень доступні різні канали, в тому числі соціальні мережі, друковані ЗМІ, електронна пошта, заходи та багато інших. Виберіть найбільш корисні канали для охоплення вашої цільової аудиторії та створіть комплексний план кампанії.
Створіть свій матеріал	Створіть візуальну концепцію та застосуйте її до обраних матеріалів: плакатів, листівок, банерів, постів у соціальних мережах тощо. Переконайтеся, що вони привертають увагу та є візуально привабливими, а також чітко та ефективно передають ваше повідомлення. Оскільки дизайн ваших матеріалів є важливим, ви можете проконсультуватися або співпрацювати з експертами.
Тривалість та часові межі	Терміни створення та запуску кампанії залежать від кількох факторів, особливо від розміру кампанії. Кілька факторів, які слід враховувати при розрахунку часових меж вашої кампанії: регулярні зустрічі з робочою групою, час на розробку матеріалів і час на їхнє розповсюдження. Визначте дати початку та завершення кампанії з урахуванням важливих дат, національних свят тощо.
Подумайте про вплив	Система відстеження та оцінки кампанії має бути створена з моменту її запуску з використанням якісних та кількісних показників. Перед початком кампанії робоча група повинна подумати про вплив кампанії та його оцінку.

Крок 2: ЗАПУСК

Розпочніть кампанію, використовуючи канали та матеріали, які ви розробили, у встановлені вами терміни.

Розпочніть кампанію	Розпочніть кампанію, використовуючи комунікаційні канали та матеріали. Переконайтеся, що у вас є чіткий план відстеження та оцінки ефективності вашої кампанії. Розглянемо наступні заходи для запуску кампанії: Прес-реліз: Випустіть прес-реліз для місцевих та національних ЗМІ, щоб оголосити про початок кампанії, включаючи інформацію про цілі та завдання кампанії, ключові заходи та події, а також про те, як члени громади можуть долучитися до участі. Ключові впливові особи: Визначте ключових осіб, які можуть допомогти у донесенні ідеї кампанії до цільової групи. Захід: Організуйте стартовий захід для підвищення обізнаності про кампанію із запрошеними спікерами, свідченнями, виставами та іншими заходами, щоб залучити аудиторію.
----------------------------	---

Крок 3: ОЦІНКА

Оцініть кампанію	Почніть відстежувати та оцінювати вплив кампанії з моменту її запуску, використовуючи якісні та кількісні показники. Це може включати відстеження показників залучення, вимірювання підвищення рівня обізнаності та знань, а також оцінку змін у поведінці, пов'язаній з проблемою. Команда може розрізняти безпосередню оперативну оцінку кампанії та її довгостроковий вплив.
Підтримуйте свої зусилля	Сплануйте подальшу діяльність після завершення кампанії. Подумайте, як кампанія може бути включена в поточні ініціативи або політичні документи щодо політики гендерної рівності, щоб зберегти її вплив.
Пам'ятка	Гендерна нерівність — це комплексна проблема; ваша кампанія — лише один крок до її вирішення. Переконайтеся, що ви підтримуєте зв'язок зі своєю цільовою аудиторією, надаючи їй ресурси, необхідні для задоволення потреб або вирішення проблем, з якими вона зіштовхується.

ДОДАТОК 1.

МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ (ГЗН)

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 р. (Стамбульська Конвенція). Конвенцію ратифіковано Україною 20 червня 2022 р. Набрання чинності для України 01 листопада 2022 р.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
2. Конвенція ООН про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р. Конвенцію ратифіковано Україною 19 грудня 1980 р. Набрання чинності для України 03 вересня 1981 р.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text
3. Факультативний протокол до Конвенції ООН про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок від 07 вересня 2000 р. Факультативний протокол дає можливість подання до Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок індивідуальних скарг. Ратифіковано Україною 05 червня 2003 р.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_794#Text
4. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р. (Лансаротська Конвенція). Конвенцію ратифіковано Україною 20 червня 2012 р. Набрання чинності для України 01 грудня 2012 р.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text
5. Конституція України від 28 червня 1996 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top>
6. Закон України від 07 грудня 2017 р. № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
7. Закон України від 06 грудня 2017 р. № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>
8. Закон України від 18 грудня 2018 р. № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>

9. Закон України від 08 вересня 2005 р. №2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
10. Закон України від 06 вересня 2012 р. № 5207-VI «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
11. Закон України від 02 червня 2011 р. № 3460-VI «Про безоплатну правничу допомогу».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
12. Указ Президента України від 21 вересня 2020 р. № 398/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 654 «Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2018-%D0%BF#Text>
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 655 «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF#Text>
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2019 р. № 234 «Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-2019-%D0%BF#Text>
17. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 824 «Про затвердження типових положень про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/824-2019-%D0%BF#Text>
18. Постанова Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 р. № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#top>
19. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 р. № 145 «Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#Text>
20. Наказ Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 р. № 1434 «Про затвердження Типової програми для кривдників».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18#Text>

- 21.** Наказ Міністерства соціальної політики України від 13 жовтня 2021 р. № 587 «Про затвердження Типової програми для постраждалих осіб» .
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1568-21#Text>
- 22.** Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 лютого 2019 р. № 124 «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>
- 23.** Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 січня 2023 р. № 8 «Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Облік кривдника» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0189-23#Text>
- 24.** Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 р. № 654 «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18#Text>
- 25.** Наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2019 р. № 369/180 «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>
- 26.** Наказ Міністерства охорони здоров'я від 01 лютого 2019 р. № 278 «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19#Text>
- 27.** Наказ Міністерства соціальної політики України від 11 грудня 2018 р. № 1852 «Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18#Text>
- 28.** Наказ Міністерства соціальної політики України від 02 липня 2019 р. № 1037 «Про затвердження форм документів, із яких формується особова справа постраждалої особи, влаштованої до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-19#Text>
- 29.** Наказ Міністерства соціальної політики України від 30 листопада 2020 р. № 787 «Про затвердження Методики визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0036-21#Text>
- 30.** Наказ Міністерства соціальної політики України від 16 листопада 2021 р. № 649 «Про затвердження форми направлення особи, яка постраждала від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1655-21#top>

ДОДАТОК 2.

КУДИ І ДО КОГО ПОСТРАЖДАЛА ОСОБА МОЖЕ ЗВЕРНУТИСЯ ПО ДОПОМОГУ

- ♦ **Національна поліція (102):** Мобільні бригади Національної поліції України оперативного реагування на домашнє насильство (ДН) або ГЗН уповноважені допомагати постраждалим від ГЗН. Поліція також може направити постраждалих до медичних та психосоціальних служб, а також до притулків для тимчасового розміщення.
- ♦ **Урядова гаряча лінія (1547 для дзвінків) (сайт: <https://1547.ukc.gov.ua>):** Урядова гаряча лінія надає інформаційні консультації 24/7 особам, що пережили домашнє насильство, або інші форми гендерно зумовленого насильства, насильства щодо дітей, торгівлі людьми або тим, хто піддається такій загрозі. Постраждалі, які не бажають повідомляти про випадок у поліцію, можуть отримати допомогу через гарячу лінію.
- ♦ **Офіс Генерального прокурора:** <https://warcrimes.gov.ua>. Офіс Генерального прокурора разом з українськими та міжнародними партнерами створив цей ресурс для належного документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності, скоєних російською армією в Україні.
- ♦ **Контактний центр системи надання безоплатної правничої допомоги:** 0800213103, www.legalaid.gov.ua
- ♦ **Міжнародний комітет порятунку (IRC) в Україні:** <https://www.rescue.org/resource/mizhnarodniy-komit-et-poryatunku-irc-v-ukraini> або 0800337132. Ефективна екстрена допомога для українців, що надає змогу їм з гідністю та правом вибору задовольнити свої основні потреби.
- ♦ **Консультаційний центр «ЮрФем: підтримка», юридична допомога:** +38 068 145 55 90 (Telegram, Viber, Signal), www.jurfem.com.ua/jurfem-pidtrymka
- ♦ **Національна гаряча лінія для дітей та молоді:** 116111 або 0800500225, Instagram: childhotline_ua, Telegram: CHL116111
- ♦ **Національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми на гендерної дискримінації:** 116123 або 0800500335, Telegram: NHL116123
- ♦ **Центри допомоги врятованим Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні (UNFPA):** <https://ukraine.unfpa.org/uk/SRC>. Центри допомоги врятованим створені, щоб реагувати на виклики війни. Допомогу тут можуть отримати внутрішньо переміщені особи, люди, які виїхали із зони бойових дій чи окупованих територій, місцеві мешканці та усі, хто потребує допомоги. До Центрів можна звернутися із будь-якими питаннями, які виникають у зв'язку з повномасштабною війною. Кваліфіковані спеціалісти/-тки

нададуть необхідну соціально-психологічну, правову чи інформаційну підтримку комплексно та в одному місці.

- ♦ **Онлайн платформа «АВРОРА»:** <https://avrora-help.org.ua>. Психотерапевтична допомога постраждалим від насильства, пов'язаного з війною, у тому числі й сексуального насильства.
- ♦ **Контакти служб, установ для постраждалих від насильства в регіонах України:**
- ♦ https://ukraine.unfpa.org/uk/regional_referral_cards_2024. Інформація про допомогу для постраждалих осіб від фізичного, психологічного, сексуального та економічного насильства для надавачів послуг, працівників гуманітарних та громадських організацій, представників громад у 23 областях України. Контакти актуальні станом на **березень 2024 року**.
- ♦ **Міжнародна організація HealthRight International (Право на здоров'я):** <https://www.healthright.org.ua>. Опікується проблемами охорони здоров'я та захисту прав людини.
- ♦ **Lifeline Ukraine (7333 для дзвінків):** національна, професійна лінія з питань профілактики самогубств та підтримки психічного здоров'я. Гаряча лінія працює 24 години на добу, 7 днів на тиждень.
- ♦ **Лінія підтримки для чоловіків (2345 для дзвінків)** <https://2345.in.ua/>

ДОДАТОК 3.

ЗРАЗОК СПИСКУ РЕЄСТРАЦІЇ УЧАСНИЦЬ/УЧАСНИКІВ

Логотипи донорів, виконавчого партнера
Назва організації
Назва проекту

Реєстраційна форма учасників/учасниць інформаційної сесії «Запобігання та протидія гендерно зумовленому насильству»

Місце проведення: _____

Дата: _____

Підписуючи цю форму, я надаю згоду на обробку та використання моїх персональних даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних», в рамках діяльності, яку проводить _____ (назва організації).

№	Прізвище та ім'я	Вік	Статус	Номер телефону	Посада/ Назва організації, установи, служби	Особистий підпис
1.			☐ ВПО ☐ Місцеве населення ☐ Повернулися			
2.			☐ ВПО ☐ Місцеве населення ☐ Повернулися			

ДОДАТОК 4.

ЗРАЗКИ ВХІДНОЇ ТА ВИХІДНОЇ АНКЕТ

Вхідна анкета	
Дата:	
Домашнє насильство — приватна справа	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Деякі жінки самі винні в тому, що постраждали від насильства, тому що спровокували кривдника своєю неналежною поведінкою або манерою одягатися	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Жінка та чоловік мають реалізовувати своє призначення: жінка — народжувати та обслуговувати, чоловік — забезпечувати сім'ю	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Алкоголь і наркотичні речовини є головною причиною домашнього насильства	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Чоловіки та хлопці можуть постраждати від сексуального насильства	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Керівні принципи допомоги людям, які пережили гендерно зумовлене насильство	☐ Безпека, конфіденційність, повага, недискримінація ☐ Довіра, допомога, толерантність ☐ Не знаю

Вихідна анкета	
Дата:	
Домашнє насильство — приватна справа	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Деякі жінки самі винні в тому, що постраждали від насильства, тому що спровокували кривдника своєю неналежною поведінкою або манерою одягатися	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Жінка та чоловік мають реалізовувати своє призначення: жінка — народжувати та обслуговувати, чоловік — забезпечувати сім'ю	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Алкоголь і наркотичні речовини є головною причиною домашнього насильства	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Чоловіки і хлопці можуть постраждати від сексуального насильства	☐ Правда ☐ Неправда ☐ Не знаю
Керівні принципи допомоги людям, які пережили гендерно зумовлене насильство	☐ Безпека, конфіденційність, повага, недискримінація ☐ Довіра, допомога, толерантність ☐ Не знаю
Оцініть якість організації та проведення інформаційної сесії від 1 до 5, де 1 — погано, а 5 — добре	☐

[illegible]